

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR	Veli Pekka Toropainen
TITLE	Hovioikeuden advokaatit ja asianajajalaitos 1600-luvun jälkipuoliskon Turussa
YEAR	2023
VERSION	Kustantajan PDF
CITATION	Toropainen Veli Pekka 2023: Hovioikeuden advokaatit ja asianajajalaitos 1600-luvun jälkipuoliskon Turussa. - Turun hovioikeus 1623–1900 – ihmisiä, verkostoja ja oikeuskäytäntöä modernin kynnyksellä, toim. Mia Korpiola s. 65-112.

HOVIOIKEUDEN ADVOKAATIT JA ASIANAJAJALAITOS 1600-LUVUN JÄLKIPUOLISKON TURUSSA

Veli Pekka Toropainen

Johdanto: asianajajalaitoksen alkuvaiheet Turussa

Käsittelen tässä luvussa Turussa 1600-luvun jälkipuoliskolla toimineita ammattimaisia asianajajia, ja heistä erityisesti Turun hovioikeuden advokaatteja. Vuosisadan alussa Ruotsin valtakunnassa ei vielä ollut asianajajalaitosta eikä akateemisesti koulutettuja asianajajia, ja asianajo perustui käytännössä hankittuun kokemukseen. Vuosisadan puoliväliin mennessä hovioikeuden asianajoon erikoistuneet advokaatit olivat muuttuneet teoreettista akateemista koulutusta saaneiksi lakimiehiksi ja myös käytännön asianajajalaitos oli vakiinnuttanut asemansa. Turun alemmissa oikeusasteissa raastuvan- ja kämnerinoikeudessa asianajo jatkui pidempään lainopillista koulutusta saamattomien valtuutettujen käsissä. Kuvaan tässä luvussa asianajon kautta myös 1600-luvun yleistä oikeudenkäyttöön liittynyttä kehitystä.¹

Tarkastelen erityisesti hovioikeuden advokaattien, mutta myös muiden asianajajien asemaa Turun paikallisyhteisössä. Heidän ammattinsa suuntaviivat saatiin oikeuslaitoksen sääntöjen kehityksestä, mutta heidän toimintansa Turun kaupunkiyhteisössä ja myöhemmin uusissa virkapaikoissa paljastaa yhtä lailla 1600-luvun yhteisöjen elämää sääteleviä tekijöitä ja jopa asianajajien henkilö-

¹ Vasara-Aaltonen 2014, 332–335.

kohtaisia piirteitä. Heidän oma kokemuksensa asemastaan nousee esiin siinä missä yhteisönkin mielipide heidän toimistaan.

Asianajalaitoksen syntyä Ruotsin valtakunnassa ja sen leviämistä Turun hovioikeuteen on tutkittu aiemmin lähinnä hallinnollisesta näkökulmasta. Näistä tutkimuksista tälle luvulle keskeisiä ovat Yrjö Blomstedtin ”Kuninkaallisen Majesteetin Oikeus Suomessa” (1973) ja tutkimuksista laajin, Pia Letto-Vanamons väitöskirja *Suomalaisen asianajalaitoksen synty ja varhaiskehitys* (1989), joka kuvaa 1600-luvulla alkaneen asianajalaitoksen varhaisia vaiheita ja siihen vaikuttaneita säännöksiä Turun osalta tarkimmin. Viimeaikaista ja henkilöhistoriaan keskittyvää tutkimusta edustaa Petteri Impolan yhteen 1600-luvun helsinkiläiseen asianajajaan keskittyvä syväluotaava henkilökuva ”The Agency and Practical Learning of a Lay Advocate in Seventeenth-Century Helsinki. The Case of Gabriel Abrahamsson” (2019). Tässä teoksessa julkaistava tutkimukseni syventää käsitystä siitä, miten yksittäiset hovioikeuden asianajat toimivat, ja miten heidän päämiehensä ja oikeusistuimet suhtautuivat heihin. Koska turkulaisista asianajajista käytetään useita nimityksiä valtuutettu, prokuraattori ja advokaatti (*fullmäktig, procurator, advocat*), käytän niitä myös tässä tutkimuksessa eri nimityksiä koskevien nyanssien selventämiseksi.

Asianajalaitoksen kehitystä 1600-luvulla on jo tutkittu varsin ansiokkaasti, joten keskityn tässä tutkimuksessa yksittäisten oikeusjuttujen antamaan kuvaan asianajajien työstä ja asemasta. Kun näitä oikeusjuttuja on runsaasti, syntyy niistä myös yleisempi kuva aikakauden asianajajien toimintaympäristöstä. Turun hovioikeuden arkisto on tuhoutunut 1600-luvun osalta lähes täydellisesti. Merkittävä osa siihen saakka koottua arkistoa tuhoutui jo vuonna 1681 raivonnessa suurpalossa. Loput menetettiin vuoden 1827 kaupunkipalossa.²

Asianajalaitoksen tutkimuksen mahdollistavaa aineistoa on kuitenkin säilynyt runsaasti Turun maistraatin arkiston raastuvanoikeuden ja sen tutkivana alioikeutena toimineen kämnerioikeuden pöytäkirjoissa, joista ensin mainittuja on säilynyt lähes aukottomana sarjana vuodesta 1623, ja toiseksi mainittua vuodesta 1639. Koska turkulaisten asioita ajoivat vuosisadan alkupuoliskolla pääasiassa heidän sukulaisensa, tuttavansa ja miehet, joista käytetään nimitys-

² Lagus 1834, 1–XIII; Oja 1973, 170; *Helsingfors Tidningar*, nro 98, 14.12.1853, 2.

tä valtuutettu, keskityn 1600-luvun jälkipuoliskoon, jolloin hovioikeuden varsinaisia advokaatteja mainitaan usein kaupungin oikeuslähteissä.³ Tarkastelen lähteitä lähinnä kvalitatiivisesti. Olen kuitenkin käynyt läpi tätä tutkimusta varten noin viisisataa turkulaisia asianajajia koskevaa oikeustapausta vuosilta 1640–1700. Tapauksia on enemmänkin, mutta niiden antamat tiedot advokaattien toiminnasta toistavat ainakin osittain samoja käytäntöjä, kuin tähän tutkimukseen käytetyt tapaukset.

Hovioikeuden advokaattien ja muiden asianajajana toimineiden miesten osallistuminen oikeusprosesseihin näyttäytyy säilyneillä lähteillä tarkasteltuna epätäydellisenä. Kun hovioikeuden asiakirjat puuttuvat, saadaan niistä tietoa vain tiivistettynä muiden oikeusasteiden pöytäkirjoista. Kun alempien oikeusasteiden hovioikeuteen ja advokaatteihin liittyviä juttuja on kuitenkin runsaasti, on niistä mahdollista muodostaa lähiluvun kautta kokonaiskuva asianajajien toiminnasta. Koska samat miehet toimittivat asioita kaikissa kolmessa mainitsemassani oikeusasteessa, olen liittänyt kokonaiskuvan luomiseksi myös muiden Turussa ammattimaista asianajoa harjoittaneiden miesten tietoja tähän lukuun.

Asianajajalaitoksen kehitys 1600-luvun Turussa

Asianajo oli Ruotsin oikeusistuimissa vielä 1600-luvun alussa harvinaista, eikä asianajajien ammattikuntaa syntynyt ennen Kustaa II Adolfin aikaa (hall. 1611–1632).⁴ Keskiaikaisissa kaupungin- ja maanlaeissa ei otettu kantaa toisen edustukseen oikeudessa. Mikäli porvari tai talonpoika oli estynyt tulemasta itse oikeuteen, voitiin hänen edustajansa kuitenkin hyväksyä. Tämä oli harvinaista, eikä perustunut lakiin, vaan pitkäaikaiseen käytäntöön, jossa poikkeus sallittiin.⁵

Asianajajien ammattikunnan synnyn sai aikaan vasta keskushallinnon kiristyvän otteen myötä valtakuntaan perustettujen hovioikeuksien tarve koulute-

³ Impola 2019, 100; Letto-Vanamo 1989, 24–25.

⁴ Petré 1947.

⁵ Karonen 1995, 38–39; Letto-Vanamo 1989, 8–9.

Kuva 1: Prokuraattorit olivat alati tärkeämpiä osajia 1500-luvun Saksassa. Toisaalta asianajajia kritisoitiin rahanahneiksi ja turhia oikeusriitoja lietsoviksi. Sveitsiläis-saksalaisen Jost Ammanin (1539–1591) prokuraattori kirjassa *Stämde und Handwerken* ei köyhistä piittaa.

tuille miehille. Turkuun hovioikeus perustettiin vuonna 1623.⁶ Vuonna 1615 annetussa oikeudenkäyntijärjestyksessä todettiin, että oikeudenkäyttö kärsi siitä, etteivät asianosaiset osanneet esittää asiaansa oikeudessa. Tätä epäkohtaa ajatellen kyseisessä järjestyksessä annettiin ohjeita advokaattien eli prokuraattoreiden käyttämisestä. Asianosaisen tuli selittää heille asiansa tarkoin, jotta asianajaja voi esittää sen

oikein tuomarille. Lisäksi tälle edustajalle tuli antaa valtakirja asian ajamiseksi. Myös vastakkainen näkemys asianajajien tarpeettomuudesta oli olemassa, ja nämä kaksi näkemystä elivät rinnan koko vuosisadan ajan.⁷

Saksalaisessa oikeusjärjestyksessä termillä *advocatus* tarkoitettiin oikeuskirjelmien laatijaa ja termillä *procurator* kirjelmien oikeudessa esittäjää. Turusta tunnetaan ensimmäiset ammattimaiset asianajajat vasta 1630-luvulta. Heidän käyttönsä hovioikeudessa ei kuitenkaan muodostunut tavalliseksi ennen vuosisadan puoliväliä. Lähes kuka tahansa kunniallinen mieshenkilö kelpasi valtuutetuksi, sillä häneltä ei vaadittu varsinaista juridista pätevyyttä, vaan oikeudellisen taidon oppiminen saattoi tapahtua yksinkertaisesti harjoittelemalla. Asianajon kehitys ammattimaiseksi ei tapahtunut hetkessä, vaan vaati pidem-

⁶ Impola 2019, 92; Korpiola 2014, 93–94; Vasara-Aaltonen 2019, 61, 63.

⁷ Blomstedt 1973, 112; Impola 2019, 92; Korpiola 2019b, 170; Letto-Vanamo 1989, 5, 10–11; Petré 1947.

män ajan ja alan varsinaisen koulutuksen.⁸ Turussa eniten maallikkovaltuutetuna käytettyjä miehiä olivat vuosisadan puolivälin kahden puolen kultaseppä Hartvig Wölich, kirjuri Erik Wijnblad, sekä ylioppilaat Sven Calliander (k. 1674) ja Olaus Carlstadius (k. 1669) ja Jakob Wilstadius (k. 1668).⁹

Raastuvanoikeus alkoi auktorisoida asianajajiaan samanaikaisesti hovioikeuden kanssa 1650-luvulla, ja sen asianajajiksi vakiintuivat valan vannoneet prokuraattorit. Turkulaisessa oikeudenkäytössä termit vuorottelivat 1670-luvulle niin, että samaa asianajajaa voitiin nimittää vuorotellen sekä advokaatiksi, joka tarkoitti tavallisesti hovioikeuden asianajajaa, että prokuraattoriksi, joka oli kämnerin- ja raastuvanoikeuden asianajaja. Tämä johtui siitä, että hovioikeuden advokaatin statuksen saaneet miehet voivat osallistua asianajoon myös alemmissa oikeusasteissa. Päinvastoin ei kuitenkaan voitu tehdä. Vaihtelevalla nimityksellä saatettiin yhtäältä tarkoittaa miehen arvoasemaa ja toisaalta asemaa oikeudenkäyntiprosessissa. Seuraavalla vuosikymmenellä nämä nimitykset eriytyivät.¹⁰

Esimerkiksi asianajaja Olaus Bothvidia (k. 1671) nimitettiin vuonna 1664 hovioikeuden prokuraattoriksi eikä advokaatiksi, mitä hän ei koskaan ollutkaan.¹¹ Hovioikeuden advokaatti Jonas Wickenberg (k. 1690) taasen vaati toukokuussa 1687 eräältä suutarimestarilta korvausta siitä, että hän oli ajanut tämän asiaa sekä raastuvanoikeudessa että hovioikeudessa.¹² Hovioikeuden auskultantti Anders Merthen (k. 1707) valittiin puolestaan helmikuussa 1700 Turun raastuvan- ja kämnerinoikeuden prokuraattoriksi, ja hän vannoi tavalisen valan. Häntä kehoitettiin toimimaan tehtävässään sen vaatimalla arvolla.¹³

Hovioikeuden asianajajilta alettiin vaatia viimeistään 1640-luvun lopulla valaa, joka ei kohdistunut yksittäisen asian ajamiseen, vaan tarkoitti yleistä asianajajan valaa. Vuonna 1656 annetun hovioikeuden ohjesäännön mukaan hei-

8 Blomstedt 1973, 113; Impola 2019, 91–94; Korpiola 2019a, 5, 12; Letto-Vanamo 1989, 12–13, 197; Vasara-Aaltonen 2019, 74.

9 Esim. KA z:171, TKO 19.10.1640, sp; KA z:172, TKO 21.6.1642, 46v; 19.3.1644, 161v–162; Letto-Vanamo 1989, 175–176; Carlstadiusen, Wilstadiusen, Callianderin ym toiminnasta enemmän Letto-Vanamo 1989, 176–188. Wilstadius esiintyi vuonna 1647 Turun raastuvanoikeudessa 13 jutussa, Carlstadius yhdeksässä ja vuonna 1648 Calliander yhdessätoista jutussa.

10 KA z:20–66, paikoin; Blomstedt 1973, 117–118; Impola 2019, 92; Letto-Vanamo 1989, 11–12, 21, 25, 190–191.

11 KA z:33, TRO 1.8.1664, 423. ”*Olaus Bothvidi den Kongl. Hofrätz procurator bekom...*”.

12 KA z:195, TKO 27.5.1687, 15–16.

13 KA z:67, TRO 21.2.1700, 22.

dän tuli esittää asiakirjat, joiden perusteella hovioikeus salli heidän vannon asianajajan valan. Samalla heille määrättiin sakko, mikäli he jäivät ilman pätevää syytä pois ilmoitetusta oikeuden istunnosta. Hovioikeuden tehtäväksi jäi heidän auttamisensa, mikäli heidän päämiehensä (*huvudman, principal*) – tai päänaisensa (*huvudqvinna, principalinna*) – ei maksanut heille heidän palveluksistaan. Sen sijaan vaadittujen palkkioiden suuruutta ei säädelty.¹⁴

Turun hovioikeuden asianajajiksi eli advokaateiksi päätyivät viimeistään 1650-luvun lopulta vain lainoppia opiskelleet ja hovioikeudessa auskultoineet miehet, siis varsinaiset juristit. Asianajajan toimi oli useimmille sitä harjoittaneille välivaihe uralla. Enimmät heistä päätyivät kihlakunnantuomareiksi, hovioikeuden asessoreiksi, eri kaupunkien pormestareiksi ja lähinnä Turun raatimiehiksi. Näin he nostivat myös Turun raadin oikeudellista osaamista. Hovioikeuden asianajajiksi jääneet miehet kuolivat pääasiassa toimittuaan muutaman vuoden asianajon parissa, eikä heidän mahdollisista etenemismahdollisuuksistaan voida sanoa juuri mitään.¹⁵

Kun asianajo oli vakiintunut 1600-luvun loppupuolella, käsitteli myös raastuvanoikeus asianajajia ryhmänä, jolle kuului tiettyjä rasiuksia. Raati keskusteli siten maaliskuussa 1687 advokaattien maksaman suostuntaveron määrästä. He totesivat, että joka kymmenes penninki 200 hopeataalarista eli 60 kuparitaalaria vuosittain olisi sopiva summa.¹⁶ Advokaatit Anders Prytz (k. 1710), Jonas Wickenberg, Henrik Johansson (k. 1705) ja Henrik Juslenius (eli 1701) anoivat tämän seurauksena huhtikuussa 1687, että heille määrättyä 60 kuparitaalarin suostuntaveroa voitaisiin alentaa puoleen.¹⁷ Saman vuoden huhtikuussa kaupungin vanhimmat keskustelivat siitä, tuliko valtiopäivien suostuntaveron ulottaa hovioikeuden asianajajiin, joita verotettiin jo heidän henkilöönsä kohdistuen. Maksun määräämisestä luovuttiin, sillä heidän katsottiin olevan privilegioituja miehiä.¹⁸

Turussa toimi 1680-luvulla samanaikaisesti toistakymmentä hovioikeuden ad-

14 KA z:54, TRO 26.2.1687, 53; KA z:67, TRO 21.2.1700, 22; Blomstedt 1973, 113–114; Impola 2019, 94.

15 Blomstedt 1973, 115–118; Letto-Vanamo 1989, 20.

16 KA z:54, TRO 26.3.1687, 95.

17 KA z:54, TRO 5.4.1687, 153.

18 KA z:54, TRO 5.4.1687, 152–153.

vokaattia. Seuraavalla vuosikymmenellä heidän määränsä rajattiin kerrallaan kahdeksaan. Aiemmin tehtävässä toimineille ja rehellisiksi todetuille miehille pyrittiin takaamaan näin riittävä toimeentulo.¹⁹ Myös Turun raati rajoitti asianajoa oikeuksissaan. Lorentz Tillands (eli 1698) pyysi joulukuussa 1696, että hän saisi vanhoa prokuraattorin valan ajaakseen raastuvassa ja kämnerinoikeudessa ottamiaan juttuja. Oikeus totesi, että se oli jo ottanut kuusi prokuraattoria ja kirjuri Valentin Zanderin kirjoittamaan hakemuksia tämän köyhyyden tähden. Huonoina aikoina elanto ei ollut riittävä heillekään. Tillandzille ei myönnetty tällä kertaa valaa. Tämä osoittaa, ettei asianajo ollut enää tuolloin vapaata.²⁰ Vuoden 1698 maaliskuussa Tillandz mainittiin kuitenkin prokuraattoriksi.²¹

Vaikka asianajalaitos kehittyi 1600-luvun kuluessa niihin uomiin, joissa se tuli olemaan seuraavat vuosisadat, eli sen rinnalla sitkeästi maallikkoedustajien käyttäminen oikeudenkäynneissä. Turkulaisista lähes kuka tahansa kunniallinen ihminen saattoi edustaa toista, myös naiset tarvittaessa. Osa näistä maallikoista toimi lähes ammattimaisesti, mutta kaupungin varakkaimmat kauppiat ja säätyläiset tukeutuivat yhä enemmän hovioikeuden koulutettuihin advokaatteihin. Jälkimmäisten käyttö levisi vuosisadan lopussa ja seuraavalla vuosisadalla myös talonpoikien keskuuteen.

Turun hovioikeuden advokaatiksi

Turun hovioikeus oli voimakkaasti ajamassa akatemian perustamista kaupunkiin. Oikeustiedettä opiskellessa ei ollut välttämätöntä suorittaa tutkintoa, vaan osallistumisen luennoille ja harjoitusväitöksiin katsottiin koulivan päteväksi alalle. Turun Akatemiassa oikeustieteen opintoihin kuului Ruotsin lakia ja valtiojärjestystä, roomalaista oikeutta, luonnonoikeutta ja positiivista oikeutta, inhimillistä ja jumalallista, kansainoikeutta ja vertailevaa naapurikansojen ja vanhojen maakuntalakien oikeutta. Tärkeä osansa oli myös jumaluusopilla ja filosofialla. Opintojen keskeisenä päämääränä oli loogisen ajattelun harjoitta-

¹⁹ Blomstedt 1973, 118–119; Impola 2019, 94; Letto-Vanamo 1989, 20.

²⁰ KA z:63, TRO 16.12.1696, 904–905; Letto-Vanamo 1989, 25, 191. Anomus asianajo-oikeuden saamiseksi mainitaan myös vuonna 1686.

²¹ KA z:65, TRO 19.3.1698, 76; Letto-Vanamo 1989, 217–220.

minen latinan kielellä. Kaiken kaikkiaan opinnot olivat yleissivistäviä.²² Jotkut myös auskultoivat eli suorittivat käytännöllisen tuomioistuinharjoittelun hovioikeudessa. Tämä käytäntö alkoi Ruotsin valtakunnassa 1620-luvulla ja Turussa jo vuonna 1634. Turun hovioikeus oli pyytännyt kuninkaalliselta majesteeutilta edellisenä vuonna, että se saisi ottaa joitakin lakiin perehtyneitä miehiä ja nuoria ylioppilaita auskultoimaan. Auskultantit seurasivat käsittelyä oikeudessa, mutta eivät ottaneet siihen osaa. Auskultoinnin alkuperäinen tarkoitus oli, että sen suorittaneet miehet hakeutuisivat tuomareiksi.²³

Turun hovioikeus istui vuosina 1637–1671 Billstenin talossa Aninkaisten korttelissa sillan pielessä. Viimeksi mainittuna vuonna se muutti nykyisen Suurtorin varrelle marsalkka Gustaf Hornin taloon.²⁴ Hovioikeus istui vuodessa kaksi istuntokautta, ensimmäisen vapusta juhannukseen ja toisen syyskuusta marraskuulle. Tänä aikana se tutki ja tuomitsi sille toimitetut asiat. Muina aikoina hovioikeus päivysti. Oikeuden käsittelemistä juttumääristä on tietoa vasta 1660-luvulta lähtien. Esimerkiksi kevätistuntokaudella 1662 ratkaistiin 54 siviiliasiaa ja 70 rikosasiaa.²⁵ Advokaateille istuntokaudet olivat kiireistä aikaa. Muuna aikana he saattoivat palvella päämiehiään Turun kämnerin- ja raastuvanoikeuteen sekä maaseudun kihlakunnanoikeuksiin tuoduissa asioissa. Asiakirjojen valmistelu ja kirjoittaminen vei heidän aikansa tarkkaan, mikäli töitä oli vastaanotettu runsaasti.

Tässä luvussa mainitut asianajajat kuuluivat pääasiassa oppineen säädyn ja porvariston poikiin. Kuuden isä toimi siviilihallinnon virassa tai toimessa, ja neljän isä oikeuslaitoksen palveluksessa. Kaupunkiporvaristosta heitä nousi yhdeksän, joista yksi oli pormestarin ja neljä raatimiesten poikia. Vain yhden isä oli armeijan palveluksessa. Säätyläisten poikina heidän toimimisensa advokaattina voidaan nähdä vain yhtenä etappina virkauralla.²⁶

Turkulaisilla asianajajilla ei näytä olleen muita ammatteja silloin, kun he harjoittivat ammattimaista asianajoa, mikäli asiakirjojen kirjoittamista maksus-

22 Letto-Vanamo 1989, 42.

23 Blomstedt 1973, 107–111; Letto-Vanamo 1989, 23; Vasara-Aaltonen 2019, 62.

24 Blomstedt 1973, 189–197; Von Bonsdorff 1894, 306; Ranta 1975, 103.

25 Blomstedt 1973, 128–130.

26 Ks. taulukko 1.

ta ei lueta sellaiseksi. Heitä koskevat asiakirjat eivät kuitenkaan kerro, kuinka paljon he saivat kaikista tuloistaan asianajosta, tai kuinka paljon aikaansa he käyttivät siihen kokonaisuudessa, kuten Mia Korpiola on todennut.²⁷ Koska prokuraattorit hoitivat suurimman osan kaupungin oikeuksien asianajosta, oli advokaattien pääasiallisena toimintakenttänä hovioikeus.

Hovioikeuden asianajajia käytettiin tilapäisesti myös kämnerin- ja raastuvan-oikeuden viranhoidossa. Advokaatit saivat vannoa notaarin- ja tuomarinvalvoja istuakseen oikeutta. Advokaatti Jakob Pahlman (k. 1688) vannoi siten lokakuussa 1683 notaarin valan toimiakseen kahden viikon ajan kämnerinoikeudessa sijaisena.²⁸ Kun kämnerinnotaarin virka vapautui vuotta myöhemmin, otettiin advokaatti Pahlman notaariksi, sillä hän oli kunnostautunut asianajossa ja toiminut aiemmin myös notaarina kirjoittaen kämnerinoikeuden pöytäkirjoja.²⁹

Turun pormestari taas päätti tammikuussa 1697, että koska kämnerinoikeuden notaari oli sairaana, tuli prokuraattori Anders Eekmanin (eli 1709) vannoa notaarin vala ja istua oikeudessa tämän puolesta.³⁰ Eekman oli toiminut asianajajana jo ylioppilaana ennen prokuraattorin valaansa lokakuussa 1690. Taitonsa hän oli hankkinut toimimalla vuosia advokaatti Daniel Wernbergin (k. 1698) apulaisena.³¹ Advokaatti voitiin ottaa raadin apujäseneksi, ja Anders Prytz vannoi siten maaliskuussa 1681 tuomarinvalansa osallistuakseen raadin istuntoon.³²

Advokaattien toiminta hovioikeudessa ja heidän päämiehensä

Advokaattien tärkein tehtävä oli asiakirjojen valmisteleminen ja esittäminen hovioikeudelle. Asianajajan oli saavuttava oikeuteen kutsuttaessa edustamansa henkilön allekirjoittama alkuperäinen valtakirja mukanaan. Hänen oli laa-

27 Impola 2019, 100. 1600-luvulla toimineilla asianajajilla oli yleensä toinen vakituinen ammatti; Korpiola 2019a, 3–4.

28 KA z:50, TRO 13.10.1683, 456–457; Letto-Vanamo 1989, 204.

29 KA z:51, TRO 20.10.1684, 430.

30 KA z:64, TRO 11.1.1697, 15.

31 KA z:57, TRO 11.10.1690, 532–533; Letto-Vanamo 1989, 25–26.

32 KA z:48, TRO 16.3.1681, 114.

dittava kaikki asiakirjat selkeällä käsialalla ilman tekstiin tehtyjä korjauksia. Hän joutui odottamaan hovioikeuden käytävällä saadakseen oikeudesta väli­ päätöksen asian jatkamiseksi. Vaikka hovioikeuskäsittely perustui pääasiassa kirjallisille dokumenteille, saatettiin advokaatti ottaa vielä suulliseen kuuluste­ luun, jossa oli esiinnyttävä retorisen selkeäsanaisesti.³³

Oikeus joutui huomauttamaan asianajajille välillä siitä, etteivät he hoitaneet vastaan ottamiaan tehtäviä päämiestensä hyödyksi. Advokaatti Henrik Johans­ sonille huomautettiin raastuvassa helmikuussa 1687 vakavasti, että hänen tuli saapua paikalle esiin huudettaessa, eikä olla poissa oikeudesta, kuten oli tähän saakka tapahtunut. Monet asiat jäivät tuomitsematta, kun hän ei ollut paikalla ja asiakirjat olivat hänen takanaan. Mikäli hän ei parantanut tapojaan, lupasi raastuvanoikeus rangaista häntä sakoilla.³⁴

Tähän esiinhuutoon perustui varsinainen asian käsittely. Esiin huudettaessa asianajajan oli toimitettava jutun asiakirjat oikeudelle. Vastapuoli sai sitten an­ taa oman vastineensa ja tätä kirjelmien vaihtoa jatkettiin, kunnes oikeus katsoi asian olevan ratkaistavissa. Varsinaisessa tuomioistuinkäsittelyssä asianajajat eivät saaneet olla paikalla. Vuosisadan loppuun mennessä sekä hovioikeuden että raastuvanoikeuden käsittely oli muuttunut pääosin asianomaisten välisek­ si kirjelmien vaihdoksi, jonka hoitivat asianajajat.³⁵

Advokaatit joutuivat pyytämään usein lykkäystä ajamilleen asioille eri syistä. Oikeus ei pitänyt tästä, vaan piti menettelyä usein vitkutteluna, jollaisena ku­ ningatar Kristiinakin (hall. 1632–1654) oli nähnyt asian. Lykkäysanomukset perustuivat silti usein todelliseen tarpeeseen. Kun advokaatti Jonas Wicken­ berg pyysi lykkäystä ajamalleen jutulle, se tapahtui juttuun liittyneen miehen maalta paluun odottamiseksi.³⁶ Advokaatti Petter Blad (k. 1691) taasen pyysi lykkäystä ajamansa asian käsittelyyn, jotta hän ennättäisi varustautua siihen paremmin. Lykkäys myönnettiin.³⁷

Advokaatti Henrik Jusleniuksen vaikeudet asioiden ajamisessa olivat tyypil-

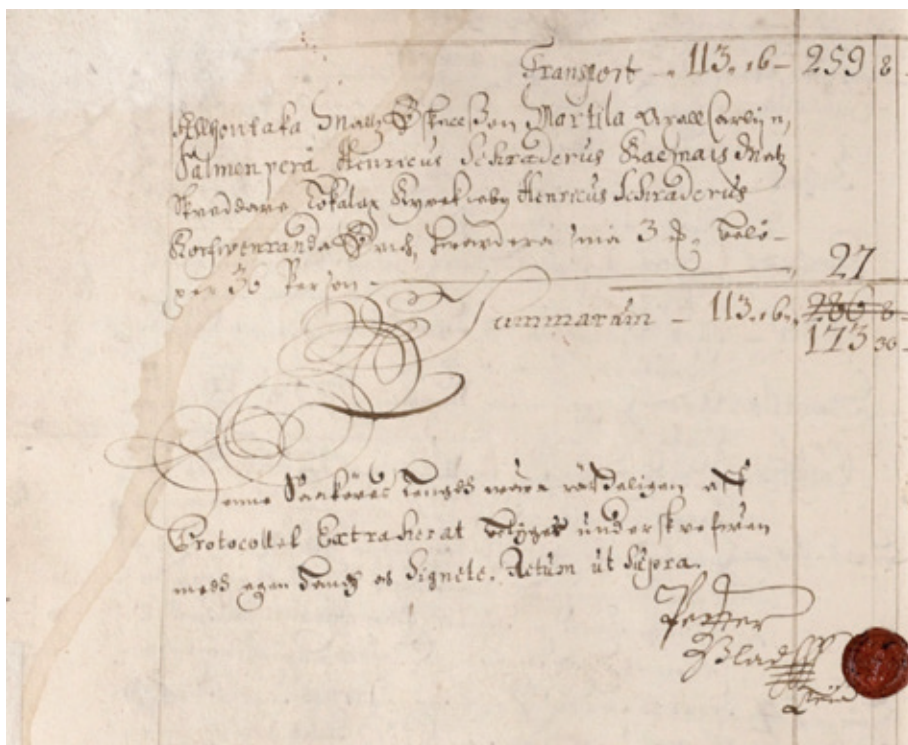
33 Blomstedt 1973, 139–140; Impola 2019, 104.

34 KA z:54, TRO 26.2.1687, 53; Letto-Vanamo 1989, 12–13.

35 Blomstedt 1973, 134–135; Letto-Vanamo 1989, 210–211.

36 KA z:196, TKO 22.6.1688, 255.

37 KA z:196, TKO 22.9.1688, 334.

Kuva 2: Advokaatti Petter Blad toimi asianajajan uransa välissä mm. Maskun tuomiokunnan Vehmaan kihlakunnan lainlukijana, jonka sakkoluettelon hän vahvisti vuonna 1676.

lisiä asianajajien oikeudelle esittämiä syitä juttujen viivästymisille. Juslenius ilmoitti maaliskuussa 1688 raastuvanoikeudelle, että hän haki päämiehensä puolesta hovioikeudelta luvan kantaa hovioikeuden kanneviskaalia vastaan, vaikka hän ei ollut nostanut kannetta säädettynä laillisena aikana. Oikeus ei myöntynyt tähän, sillä se katsoi, että Jusleniuksen olisi tullut tietää oikeudenkäynnin käytänteet, eikä hän ollut noudattanut niitä.³⁸ Juslenius ilmoitti tammikuussa 1691, ettei hän voinut vastata päänaisensa asiassa, sillä tämän edellinen asianajaja oli matkustanut Tukholmaan ja jättänyt asiakirjat toiselle advokaatille. Tämä oli puolestaan matkustanut Narvaan, ja Jusleniuksen oli odotettava hänen paluutaan saadakseen asiakirjat. Huhtikuussa 1692 Jusle-

³⁸ KA z:55, TRO 28.3.1688, 235–237; KA z:198, TKO 12.1.1691, 10; KA z:59, TRO 23.4.1692, 257–258.

niuksen lykkäysanomukseensa suostuttiin, sillä hänen oli pakko matkustaa itse maaseudulle, jossa hänen päämiehensäkin oli.³⁹

Jotkin oikeusjutut pitkittyivät vuosien mittaiseksi, kun asianajaja ei tehnyt velvollisuuttaan, tai hänen muualla asuva päämiehensä väisteli velvollisuuttaan. Advokaatti Anders Lindh (k. 1730) kertoi maaliskuussa 1693 aikoneensa hankkia valtakirjan edesmenneen ratsumestarin leskeltä Kristina Lagermarckilta (k. 1723) ajaakseen tämän asiaa koskien erästä lesken velkaa. Raastuvanoikeus päätti, että koska advokaatti ei aikaisemmista lykkäyksistä huolimatta ollut esittänyt valtakirjaa, tuli kyseinen velka ulosmitata. Kristina Lagermarck tuomittiin saman vuoden huhtikuussa maksamaan velkansa, mutta Lindh ilmoitti valittavansa asiassa hovioikeuteen. Häneltä tosin puuttui edelleen vaa-dittu valtakirja.⁴⁰

Myös prokuraattori Anders Eekman syyllistyi laiminlyöntiin ja jätti keväällä 1693 lunastamatta kämnerinoikeudessa hänen päämiehelleen annetun tuomion. Osa raastuvanoikeuden jäsenistä katsoi, että Eekmanin tuli siksi maksaa sakkoina hänelle asianajopalkkiona tuleva 40 markan summa.⁴¹ Eekman ei oppinut tästä, sillä raastuvanoikeus käsitteli toukokuussa 1699 hänen anomustaan tulla vapahdetuksi hänelle päämiehensä asian hoitamisen laiminlyönnistä määrätystä kymmenen hopeataalarin sakosta. Koska hän oli vähissä varoissa ja sakko tuli kokonaisuudessaan oikeuden hyväksi, voitiin hänet armahtaa siitä. Hänelle huomautettiin, että hänen tuli vastaisuudessa hillitä kynäänsä kirjoituksissaan ja pysyttäytyä kohteliaissa sanoissa, mikäli hän halusi välttää oikeuden näpäytykset vastaisuudessa.⁴²

Kun asianajajalla oli oikeuden mielestä liikaa juttuja hoidettavaksi kerralla, voitiin häntä kieltää ottamasta niitä lisää ennen kuin vanhat jutut olisi hoidettu. Näin tapahtui Sven Callianderille tammikuussa 1661.⁴³ Hovioikeus kielsi kymmenen vuotta myöhemmin 1671 Callianderia kokonaan ajamasta juttuja missään oikeusasteessa. Asianajaja Olaus Bothvidi valitti raastuvanoikeudelle

39 KA z:59, TRO 23.4.1692, 257–258.

40 KA z:60, TRO 27.3.1693, 71–72; 3.4.1693, 88–90; KA z:203, TKO 7.4.1696, 269.

41 KA z:60, TRO 3.4.1693, 90–92.

42 KA z:66, TRO 8.5.1699, 145v.

43 KA z:30, TRO 28.1.1661, 7.

hänen tekevän niin siitä huolimatta ja houkuttelevan köyhän väen nostamaan vääriä juttuja. Tämä vastasi myös kruunun käsitystä asianajajien ahneudesta.⁴⁴ Pari vuotta myöhemmin Calliander erotettiin asianajajan paikalta, sillä hän aiheutti riitaa sisarusten välille näiden jakaessa äitinsä perintöä.⁴⁵

Asianajajien päämiehinä mainitaan useimmin aatelisia, maaseudun papistoa ja säätyläisiä sekä kaupunkiporvaristoa. Turun virkamiehet olivat merkittävä ryhmä, joiden asioita advokaatit ajoivat. Heitä riitti hovioikeuden presidenteistä ja maaherroista alempiin virkamiehiin. Myös hovioikeuden asessorit kuuluivat heidän tavallisiin päämiehiinsä. Ajetut jutut koskivat pääasiassa panttia, perintöä, vuokraa, palkkaa tai kauppassaatavaa.⁴⁶

Aateliset olivat advokaattien vakioasiakkaita sekä hovioikeudessa että raastuvanoikeudessa.⁴⁷ Esimerkiksi Johan Ahlman (k. 1701) edusti oikeudessa useita aatelisia päämiehiä, vuonna 1673 peräti kolmea: majuri Anders Paulin leskeä rouva Anna Margareta von Schlaw'ta ja eversti Claes Ugglaa (1615–1678) velka-asioissa, sekä luutnantti Johan Gyllenstakea (k. 1689 jälk.) maatilan kauppaa koskevassa asiassa.⁴⁸

Advokaatti Johan Gabrielssonin moninaiset oikeusjutut raastuvassa vuonna 1681 kuvaavat asianajajan tehtävien laajaa kenttää. Hän halusi tietää maaliskuussa, miten rahanarvo oli laskettu hänen päämiehelleen tulevaa perintöä koskevaan perukirjaan. Toukokuussa hän ajoi päämiehensä perintövaadetta turkulaistaloon, kesäkuussa hän pyysi oikeutta armahtamaan hänen päämiehensä tälle tuomituista sakoista. Tähän ei kuitenkaan suostuttu. Vuotta 1681 koski myös asessori Johannes Wasseniuksen turkulaisporvarilta vuokraaman suuren veneen uppoaminen matkalla Tukholmaan.⁴⁹

44 KA z:39, TRO 18.2.1671, 84; Blomstedt 1973, 114; Impola 2019, 93. Kuningatar Kristiina esitti vielä vuonna 1651 mielipiteenään, että prokuraattoreista oli päästävä eroon siinä määrin kuin se oli mahdollista. He johtivat kuningattaren mielestä harhaan sekä asianosaisia että tuomareita. Heidän katsottiin yleisesti venyttävän oikeudenkäyntejä ja keksivän niihin uusia käänteitä kasvattaakseen palkkiotaan. Letto-Vanamo 1989, 25.

45 KA z:188, TKO 23.–24.10.1673, 270–272.

46 KA z:190, TKO 10.4.1680, 105–110; KA z:191, TKO 13.7.1681, 213–215; KA z:50, TRO 30.4.1683, 193; KA z:64, TRO 17.4.1697, 345; 21.4.1697, 362–363; Asiakaskunnasta Letto-Vanamo 1989, 176–207.

47 KA z:59, TRO 8.2.1692, 34–35; Letto-Vanamo 1989, 221.

48 KA z:188, TKO 1.3.1673, 45; 15.10.1673, 267–268; 25.11.1673, 290.

49 KA z:48, TRO 21.3.1681, 148; KA z:48, TRO 11.5.1681, 238–239; KA z:48, TRO 11.6.1681, 323; KA z:192, TKO 20.3.1683, 107–110; 23.3.1683, 113–115.

Kuva 3: Liikenne Turun ja pääkaupunki Tukholman välillä oli vilkasta suuren osan vuotta. Advokaattien piti välillä hakea lykkäystä jutuille päämiestensä ja -naistensa matkojen vuoksi. Tältä Tukholma näytti 1570-luvulla flaamilaisen Frans Hogenbergin (1535–1590) etsauksen pohjalta tehdyssä maalauksessa.

Turkulainen porvaristo oli kiinni monissa taloudellisissa hankkeissa eikä siksi ennättänyt itse valvomaan kaikkia heitä koskevia oikeusistuntoja. Asianajajat olivat heille keino pitää useampia rautoja tulessa. Lisäksi porvariston naiset tukeutuivat mielellään ammattiasianajajiin. Raatimiehen lesken Anna Johansdotterin valtuutettu Sven Calliander otti esimerkiksi vastaan velkojan laskut vastatakseen niihin.⁵⁰ Asianajajat tiesivät, etteivät kaikki heidän vastaanottamansa oikeusjutut tulisi menestymään. Vanhentuneita asioita esitettiin niin usein oikeudessa, etteivät he voineet olla epä tietoisia juttujen lopputuloksesta. Silti kirjansitojan lesken Anna Ellertzin valtuutettuna toiminut Calliander haki vuonna 1672 vuodelta 1640 ollutta velkaa, mutta vaade hylättiin vanhentuneena.⁵¹ Tällaisten oikeusjuttujen ajamisessa epäiltiin, että advokaatit tavoittelivat omaa taloudellista etuaan päämiestensä vahingoksi.

Asianajajat saivat kokea toisinaan väkivaltaa vastapuolensa taholta. Prokuraattori Olaus Bothvidi kertoi raastuvassa maaliskuussa 1663, että luutnantti Henrik Spåra (k. 1681) oli loukannut häntä ravintolassa. Spåraa vastaan oli nostettu kanne, ja Bothvidi oli toiminut kantajan asianajajana. Spåra uhkasi siksi hakata Bothvidin kappaleiksi. Tultuaan anniskelupaikkaan Spåra oli kutsunut

⁵⁰ KA z:188, TKO 8.4.1673, 74–75.

⁵¹ KA z:188, TKO 20.11.1672, 287.

Bothvidin keskustelemaan. Kun Bothvidi oli noussut ja ottanut hatun päästään sekä kallistanut korvansa Spåralle, oli tämä antanut hänelle korvatillikan. Spåra oli lisäksi lyönyt Bothvidia ja kaatanut lattialle niin, että hänen polvensa oli vammautunut.⁵²

Advokaatti Lars Wilstadius taas valitti raastuvanoikeudelle marraskuussa 1679, että jalosyntyinen herra maaherra Harald Oxe (1626–1689) oli käynyt hänen kimppuunsa iskuin ja lyönnein edellisenä torstai-iltana huomattavan seurueen läsnä ollessa. Wilstadius halusi asian merkittäväksi pöytäkirjaan, jotta hän voisi nostaa kanteen maaherraa vastaan Maaherra itse kieltäytyi vastaamasta oikeudelle ennen Wilstadiusen mahdollista kannetta.⁵³

Myös oikeus rankaisi toisinaan asianajajaa, mutta asiakirjoista ei aina ilmene, miksi niin tapahtui. Tällöin saatettiin kuitenkin viitata hävyttömiin teksteihin tai suunsoittoon, kuten seuraavassa oikeustapauksessa. Advokaatti Anders Prytziltä kysyttiin raastuvassa elokuussa 1684, miksi hän antoi arvioida ostamansa talon vain puolesta sen arvosta. Advokaatti vastasi, että siitä oli luovutettu puolet toiselle. Kun advokaatille näytettiin asumisoikeuskirje oikeuden pöytäkirjasta, sanoi hän omansa olevan todemman. Pormestari vastasi, että alkuperäinen oli oikea, ja ettei advokaatin tulisi soittaa suutaan. Prytz totesi, että koska pormestari sotkeutui asiaan, tulisi hänen astua alas oikeudesta jutun osallisena. Lopulta Prytz suuttui toden teolla ja ilmoitti sanovansa kämnerioikeuden notaarintehtävänsä irti.⁵⁴

Asianajopalkkiot

Asianajopalkkiot käsittivät jo asianajajalaitoksen varhaisessa vaiheessa huomattavia summia, jotka nousivat tavallisimmin kymmeneen kuparitaalareihin. Yksittäisillä mainituilla 50–250 kuparitaalarin summilla olisi ostanut vaatimattoman tai keskihintaisen kaupunkitalon Turusta.⁵⁵ Toisinaan summat nousivat huomattavan korkeaksi ja osoittavat pitkäaikaista asianajajan ja pää-

52 KA z:32, TRO 11.4.1663, 215–221.

53 KA z:46, TRO 29.11.1679, 528–529; 8.12.1679, 544–545.

54 KA z:51, TRO 13.8.1684, 355–356.

55 KA z:178, TKO 22.6.1654, 45.

miehen välistä suhdetta. Esimerkiksi Sven Calliander vaati maaliskuussa 1655 alimaaherran leskeltä asianajopalkkioina 246 kuparitaalaria. Oikeus totesi, että maksamatta oli enää 15 taalaria.⁵⁶ Vuonna 1660 Callianderille luvattiin asianajopalkkioksi perintöriidan yhteydessä 50 kuparitaalaria.⁵⁷

Asianajopalkkio koostui monesta osasta, eikä sen hyöty tullut suinkaan kokonaan asianajajalle, sillä osa summasta meni kuluihin. Hyvän kuvan tilanteesta saa, kun tarkastelee Johan Ahlmanin vuonna 1670 eräältä Savon Sulkavan pitäjän talolliselta vaatimaa 101 taalarin summaa, joka koostui 50 taalarin asianajopalkkiosta, hovioikeuden tuomion lunastamisesta, hovioikeuden palvelijoille annetuista juomarahoista ja köyhäinlippaaseen laitetusta rahoista 12 taalaria, tuomion vahvistamisesta 15 taalaria, toisesta tuomiosta 20 taalaria, matkarahoista 1,16 taalaria ja lainasta 3 taalaria. Talollinen tunnusti velan.⁵⁸

Asianajajien haltuun päätyi runsaasti pantteja maksamattomista asianajopalkkioista. Jakob Wilstadius huudatti huhtikuussa 1653 Turun raastuvanoikeudessa hänelle päätyneet viiden turkulaisporvarin pantit kultaketjun, hopeatuopin, hopeavyön, kultasormuksen ja saksankielisen Raamatun sekä erään vehmaalaiselle talolliselle kuuluneen naisten hameen.⁵⁹ Asianajaja Sven Callianderilla oli elokuussa 1663 useita vaateita palkkioidensa ulosmittauksesta. Ensimmäisenä 80 kuparitaalarin vaade oli turkulaiselta porvarilta. Tämä oli kuitenkin kuitannut velkansa vankeudella. Toinen vaade koski aatelismiehen maksamatonta palkkiota 20 kuparitaalaria. Kolmanneksi hän haki toiselta porvarilta 68 kuparitaalaria. Neljänneksi Calliander vaati samalta porvarilta 150 kuparitaalaria päämiehensä puolesta. Calliander haki myös eräältä voudilta 55 taalaria ja hyvää härkää.⁶⁰

Olaus Carlstadius puolestaan huudatti kesäkuussa 1668 ensimmäisen kerran kultaketjun, joka hänellä oli panttina jalosyntyisiltä Hans ja Arvid Beuraeuksesta.⁶¹ Kaupunginvouti, kämneri ja kaksi kultaseppää arvioivat elokuussa

56 KA z:179, TKO 6.3.1655, 10–10v.

57 KA z:180, TKO 5.11.1660, 218–220; KA z:29, TRO 7.10.–15.12.1660, 413–414.

58 KA z:187, TKO 18.4.1670, 159.

59 KA z:22, TRO 25.4.1653, 103.

60 KA z:32, TRO 31.8.1663, 461–462.

61 KA z:36, TRO 8.6.1668, 274; KA z:36, TRO 15.6.1668, 301.

1668 Carlstadiuksen saamat pantit: Beuraeuksen kultaketjun ja Sabelhjertan hopeakannun.⁶² Advokaatti Esaias Bruunin (k. 1690) vuonna 1687 huudattamiin pantteihin taas kuului erään kirkkoherran kultaketju, jossa oli 98 helmeä, inspehtorin kultasormus, Vanajan pastorin kultasormus, kolmannen papismiehen vanha hopeakannu, professori Axel Kempen (1623–1682) sisältä kullattu hopeakannu, Porin pormestarin hopeapikari ja emaloitu kultasormus sekä Kiskon Laidikkeen talollisen hopeapikari ja hopealusikka.⁶³ Nämä vaateet ovat merkki siitä, että turkulaisten asianajajien päämiehiä oli runsaasti ympäri Suomea. Pantit ja palkkiovaateet osoittavat, että asianajajilla oli Turussa runsaasti töitä, vaikka suuri osa tapauksista jää mainitsematta hovioikeuden arkiston tuhouduttua Turun tulipaloissa.

Turun raastuvanoikeus kohtuullisti asianajajien vaatimia palkkioita. He pyrkivät kasvattamaan vaatimiaan summia mahdollisimman korkeiksi, mutta oikeus ajatteli myös maksavaa osapuolta, kuten Sven Callianderin vaatiessa syyskuussa 1672 prokuraattorinpalkkaansa 108 kuparitaalaria. Oikeus kohtuullisti vaadetta katsoen, että Calliander ansaitsi palkkionaan runsaat 50 taalaria.⁶⁴

Asianajopalkkioiden periminen osoittautui toisinaan vaikeaksi ja venyi vuosien mittaiseksi prosessiksi. Tästä ovat osoituksena esimerkiksi prokuraattori Samuel Nilssonin vaikeudet saada palkkionsa. Hän vaati maaliskuussa 1671 kämnerinoikeudessa 40 kuparitaalarin asianajajan palkkiota jo 3.8.1659 päivätyn kuitin mukaan.⁶⁵ Samuel Nilsson kertoi lisäksi raastuvanoikeudessa toukokuussa 1671, että hän oli jo vuonna 1667 ajanut päämiehensä velka-asiaa Turun hovioikeudessa. Raastuvanoikeus määräsi päämiehen maksamaan 40 kuparitaalaria.⁶⁶ Advokaatti Samuel Nilssonin leski puolestaan haki vuonna 1675 miehensä 45 taalarin saatavaa vuodelta 1669.⁶⁷

Hankalimmiksi maksajiksi osoittautuivat usein aateliset. Prokuraattori Olaus Bothvidi ilmoitti kirjelmällään toukokuussa 1667, että jalosyntyinen ratsu-

62 KA z:36, TRO 13.8.1668, 390.

63 KA z:54, TRO 4.4.1687, 144.

64 KA z:40, TRO 13.11.1672, 510–516.

65 KA z:187, TKO 13.3.1671, 101.

66 KA z:39, TRO 8.5.1671, 192–194.

67 KA z:189, TKO 27.4.1675, 123–124.

Rymättylän Advokaatit Esaias Bruun, Auceumtligast aff Matroonah Hyve
 dofferna Sara Henricksdotterin saattavia
 sentarade aff Matroon Caspar Högberg
 obligationer aff Dattin d. 28 Maj 1677 och d.
 13 Aug. 1682. Sapa hinders hinni resterade
 Contant 100 R. m. p. och 1 R. m. p.
 Dett 12 R. m. p. samt 2 Ålör Interesse d.
 8 pro cento för föranstada 100 R. Capital
 hincast att gör till samman d. 128 R. m. p.
 senhällande Auceumtligastiga Laga dom. p. s. s.
 d. 128 R. m. p. Capital som Interesse till
 föringon inför stället. att för s. s.
 Laga dom. d. 128 R. m. p. d. 128 R. m. p.
 spar Högberg att sentarade aff Matroon
 Caspar Henricksdotterin saattavia
 Contant 100 R. m. p. och 1 R. m. p.
 Dett 12 R. m. p. samt 2 Ålör Interesse d.
 8 pro cento, som d. 12 R. m. p.
 hincast att gör till samman d. 128 R. m. p.
 senhällande Auceumtligastiga Laga dom. p. s. s.
 d. 128 R. m. p. Capital som Interesse till
 föringon inför stället. att för s. s.
 Laga dom. d. 128 R. m. p. d. 128 R. m. p.
 spar Högberg att sentarade aff Matroon
 Caspar Henricksdotterin saattavia

Kuva 4: Hovioikeuden advokaateilla oli runsaasti asiakkaita maaseutupitäjissä, joiden käräjillä he alkavat yleistyä asianajajina 1600-luvun loppuvuosikymmeninä. Esimerkiksi Esaias Bruun ajoi heinäkuussa 1686 Rymättylän käräjillä päänaaisensa hyveellisen matroona Sara Henriksdotterin saattavia.

mestari Gustaf Tavast (k. viim 1680) oli pyytänyt häntä keväällä 1663 ajamaan asiaansa sisaruksiaan vastaan Turun hovioikeudessa. Tästä hän oli luvannut Bothvidille 50 riikintaalaria, josta hän maksoi puolet heti ja puolet asian saatua tuomionsa. Bothvidi oli aloittanut toimenpiteet heti. Asia oli osoittautunut monimutkaiseksi ja työlääksi. Bothvidin vaatiessa palkkiotaan Tavast lupasi maksaa hänelle heti hoidettuaan pari muuta asiaansa.⁶⁸ Tavast oli kuitenkin matkustanut kaupungista niine hyvineen maksamatta Bothvidille. Asianajaja oli vaatinut hovioikeudessa saataviaan, mutta asian käsittely siirrettiin sieltä raastupaan. Hänen vaateensa koski nyt mainittua 50 riikintaalarin summaa sekä muita kuluja 35 kuparitaalaria. Tavast myönsi lähettämässään kirjelmässä luvanneensa Bothvidille 200 kuparitaalaria asiansa loppuun saattamisesta. Sisarukset olivat kuitenkin sopineet asian hovioikeuden kehotuksesta ja Tavastille ei ollut Bothvidin toimista hyötyä. Hän oli jo maksanut Bothvidille 50 kuparitaalaria. Oikeus katsoi tuomiossaan, että Bothvidilla oli ollut vaivaa kirjelmien toimittamisessa hovioikeuteen, joten hänen tuli saada 110 kuparitaalaria. Muita Bothvidin vaatimia summia oikeus ei hyväksynyt.⁶⁹ Tavastin tapauksessa myöskään asianajajan käytön perimmäinen tarkoitus helpottaa päämiehen kannetta ei toteutunut täysin.⁷⁰

Advokaattien on katsottu keränneen omaisuutta ja menestyneen hyvin taloudellisesti korkeiden palkkioiden vuoksi. Samoin on todettu, etteivät päämiehet moittineet heidän vaatimiensa palkkioiden suuruutta.⁷¹ Kuten tässä esitetyistä Turun raastuvan- ja kämnerinoikeuden pöytäkirjoista ilmenee, eivät tulot olleet aina suuria, ja monet asianajajat asuivatkin kuolemaansa saakka vuokralla omistamatta itse kaupunkitaloa.⁷² Myös viitteitä siihen, että palkkioita halusivat pienentää sekä päämiehet että oikeusistuimet, on mainittu joidenkin oikeustapausten yhteydessä. Alun perin sovitut summat koettiin näissä tapauksissa liian suuriksi suoritettuun työmäärään verrattuna.

68 KA z:35, TRO 6.5.1667, 172–176.

69 KA z:35, TRO 6.5.1667, 172–176.

70 Impola 2019, 104.

71 Letto-Vanamo 1989, 26.

72 KA z:51, TRO 4.10.1684, 434–435; KA z:57, TRO 14.6.1690, 296; KA z:57, 22.12.1690, 637.

Yksityiselämässään langenneet asianajajat

Turkulaiset asianajajat tunsivat arvonsa ja katsoivat olevansa tavallisten kaupunkilaisten yläpuolella säätyhierarkiassa. Tämä ei tietenkään koskenut säätyläisiä ja varakkainta kauppiasryhmää. Asia käy hyvin ilmi kesäkuussa 1686 kolmesta pienestä porsaasta syntyneestä riidasta. Räättälimestari Henrik Henriksson väitti tuolloin advokaatti Petter Bladin varastaneen häneltä porsaat. Blad otti itseensä siitä, että hän joutui vielä 36-vuotiaana puolustautumaan tällaisia kunnialle käyviä syytöksiä vastaan. Hän väitti vaimonsa ostaneen yhden porsaan erään porvarin vaimolta ja sanoi, ettei hän tai hänen talonväkensä olleet koskaan varastaneet porsaita, ja Henrik oli siten hänen kunniansa häpäisijä. Blad muutti oikeudenkäynnin kuluessa lausuntoaan ja sanoi, että hän olikin ostanut kaksi porsasta porvarin vaimolta.⁷³

Mestari Henrik protestoi tätä, sillä Blad oli ilmoittanut kirjallisesti, että hän oli ostanut emakon, joka oli vasta porsimassa. Blad vastasi, ettei merkinnyt suuria, mitä hän oli sanonut tai kirjoittanut, sillä virheitä sattui usein kiireessä. Blad sanoi advokaatin asemassa olevan miehen tietävän itse, milloin hän puhui totta. Hän vaati Henrikiä vannomaan sian omistuksesta, ja Henrikin vaimo vannoi sen kuuluvan hänelle ja hänen miehelleen. Oikeus kävi tämän jälkeen tuomiolle ja päätti, että Bladin tuli palauttaa emakko mestari Henrikille.⁷⁴ Olaus Hamniuksen (k. 1689) katsottiin puolestaan olevan oikean tyrannin hänen toimiessaan Pohjanmaalla lainlukijana. Ajateltiin tällaisen toiminnan koskevan myös esimerkiksi hänen asianajosta vaatimiaan palkkioita, ei selviä lähteistä.⁷⁵

Advokaatit eivät tulleet aina toimeen toistensakaan kanssa. Asianajaja Petter Lång (k. 1729) edusti maaliskuussa 1698 päänaistaan, jolle Lång väitti advokaatti Anders Eekmanin olevan velkaa. Asia kääntyi oikeuden edessä asianajajien riitelyksi. Eekman vaati Långia puhumaan selvästi ja esittämään syytteesä häntä kohtaan, jos hänellä sellaisia oli. Lång pyysi oikeuden pöytäkirjaan merkittäväksi, että Eekman käyttäytyi häntä kohtaan asiattomasti, sillä tämä

73 KA z:194, TKO 12.6.1686, 64–68.

74 KA z:194, TKO 12.6.1686, 64–68.

75 *Land och Stad*, No 3, 18.12.1889, 2.

osoitteli sormellaan hänen kasvojaan ja toivotti hänelle siten paha. Kun miehet lähtivät oikeudesta, kysyi Eekman vielä Långilta, että saikkos läskiä? Lång hirmustui ja kutsui Eekmania typeräksi pyöveliksi, jonka kanssa hän ei halunnut olla missään tekemisissä.⁷⁶ Tällaisissa tapauksissa näkyy häivähdys taloudellisesta kilpailusta, jota asianajajat joutuivat käymään keskenään.

Turkulaisista valtuutetuista useimmin oikeuden eteen joutui Sven Calliander, jota syytettiin vuonna 1649 sopimattomasta kielenkäytöstä oikeudessa. Tuolla kerralla hänet armahdettiin ja riitti, että hän maksoi sakkosumman kaupungin köyhille. Vuonna 1651 häntä kiellettiin kokonaan ajamasta asioita sekä raastuvan- että kämnerinoikeudessa. Hänen valitettuaan asiasta hovioikeuteen se salli hänen jatkaa asianajajaa, mikäli hän käyttäytyisi jatkossa kohteliaasti. Calliander mainittiin ajamissaan oikeusjutuissa korkeintaan valtuutettuna, mutta kun häntä itseään rangaistiin, nimitettiin häntä prokuraattoriksi. Tämä korosti hänen suhdettaan oikeuteen ammattimaisena asianajajana, jota oikeus valvoi.⁷⁷

Sven Calliander joutui vuonna 1660 vakavamman syytöksen kohteeksi. Anna Filipsdotter, joka asui Callianderin kanssa samassa tuvassa tämän vaimon kuoltua lokakuussa 1657, valitti marraskuussa 1660 kämnerinoikeudelle sitä, että hänen maineensa meni iäksi, ja muut turkulaiset suhtautuivat häneen halveksuen ja pilkkallisesti. Tämä näkyi siinä, ettei häntä otettu todesta, sillä häntä pidettiin Sven Callianderin huorana. Anna kertoi, että syytökset alkoivat Callianderin matkustettua kyseisenä vuonna Nousiaisten käräjille. Erik Stång tuli tällä välin Callianderin tupaan ja pahoinpiteli Annan, ja vei mukanaan Callianderin tärkeitä papereita.⁷⁸ Stång vastasi, että hän oli Callianderin hyvä ystävä ja lisäksi päämiessuhteessa tähän, sillä hän oli luvannut maksaa 50 kuparitaalaria Callianderille siitä, että tämä selvitti hänen vaimonsa perintöoikeuden. Oikeudessa Stång suhtautui Annaan halveksivasti ja kysyi häneltä, miten huonomaineinen nainen aikoi syyttää häntä.⁷⁹

Asian vei seuraavaksi raastupaan Calliander oman kunniansa tähden, ei Annan kunnian tähden. Calliander valitti, että Stång haukkui Annaa Calliande-

⁷⁶ KA z:205, TKO 7.3.1698, 136.

⁷⁷ Letto-Vanamo 1989, 181–182.

⁷⁸ KA z:180, TKO 5.11.1660, 218–220.

⁷⁹ KA z:180, TKO 5.11.1660, 218–220; KA z:29, TRO 7.10.–15.12.1660, 413–414.

rin huoraksi ja sotki hänen tupansa Annan pahoinpitelyn jälkeen. Calliander vaati Stångille rangaistusta kotirauhan rikkomisesta ja varkaudesta. Oikeus antoi kuitenkin Stångille vain 12 hopeamarkan sakon Annalle aiheuttamastaan mustelmasta.⁸⁰ Calliander oli joka tapauksessa ennättänyt edustaa Stångia oikeudessa, sillä seuraavana vuonna ulosottomiehet hakivat Stångilta 72 kuparitaalaria Callianderin palkkoja.⁸¹

Anna Filipdotter jatkoi asumistaan Callianderin luona ja palveli miestä ilman avioliittoa vuoteessa. Kun Calliander halusi päästä Annasta eroon, haki Anna Turun kämnerinoikeudelta lupaa syyttää asianajajaa salavuoteudesta kanssaan. Oikeus tunsu tilanteen ja antoi luvan.⁸² Anna kertoi suhteen alkaneen keväällä 1657 Turussa raivonneen ruton jälkeen. Calliander halusi Annasta kokonaan eroon ja sanoi oikeudelle parhaaseen asianajotyylinsä, ettei huoran ja varkaan sanaan voinut luottaa, sillä Anna oli ollut huora hänen mielestään aiemminkin.⁸³

Calliander syytti Annaa myös varkaudesta, mutta tämä väitti ottaneensa tavarat viiden vuoden maksamattoman palkkansa pantiksi. Annan mukaan Calliander lupasi hänelle vuosipalkaksi kymmenen taalaria, mutta oikeudessa Calliander julisti, että jokin paholainen sai Annan säveltämään tämän valheen. Calliander ilmoitti Annan olevan sellaisen naisen, jonka sanaan ei voinut luottaa.⁸⁴ Anna kävi Callianderin asianajajatoverin Olaus Carlstadiusen puheilla, ja halusi tämän puhuvan puolestaan Callianderille. Kun Carlstadius ei tavoittanut Calliandera, hän sanoi Annalle, että tämän kannattaisi mennä itse puhumaan kauniisti Callianderille ja ottaa tämä syliin, niin hän varmasti avioituisi Annan kanssa. Anna osasi tölväistä makaajaansa, sillä hän kertoi oikeudelle, ettei tämä kyennyt makaamaan häntä humalassa, mutta teki kyllä niin ollessaan selvin päin.⁸⁵

Oikeus harkitsi asiaa ja totesi, että Annan kertomuksella oli painoarvoa, sillä

80 KA z:29, TRO 19.–26.10.1660, 339–345.

81 KA z:30, TRO 14.1.1661, 2.

82 KA z:183, TKO 5.3.1664, 64; KA z:33, TRO 19.3.1664, 232–235; *Utdrag ur Åbo domkyrkas räkenskaper 1634–1700*, 140.

83 KA z:183, TKO 8.3.1664, 70–72.

84 KA z:183, TKO 29.2.1664, 51; 8.3.1664, 70–72.

85 KA z:33, TRO 4.4.–21.5.1664, 232–235.

hän ja Calliander olivat asuneet samaa tupaa yhdessä joitakin vuosia, mikä antoi syyn epäillä heidän olleen myös lihallisessa yhteydessä. Calliander määrättiin vannomaan itse kolmantena, ettei hän ollut maannut Annaa. Kun Calliander ei saanut muita vannomaan kanssaan, tuomittiin hänet 20 hopeamarkan sakkoon Annan makaamisesta. Sakko oli vain puolet tavallisesta summasta, sillä Anna oli tuomittu salavuoteudesta kaksi kertaa aiemminkin.⁸⁶ Callianderin kehnoa mainetta kuvaa se, ettei hän saanut myötävannoja. Ehkä asiakin oli niin ilmeinen, ettei kukaan halunnut vaarantaa omaa mainettaan vannomalla hänen puolestaan. Calliander joutui jatkossakin oikeuden eteen tappelusta ja haukkumisesta, mutta jatkoi asianajoa, joten asiakkaitaan hän ei menettänyt täysin.⁸⁷

Prokuraattori Olaus Bothvidi puolestaan loukkasi käytöksellään raatia. Hän valitti syyskuussa 1671 Lars Mellmanin saaneen häneltä eri aikoina tavaroita yhteensä 186 kuparitaalarin arvosta. Velka koostui mm. 50 taalarista vuokraa ja ruokaa. Laskelmien mukaan summasta oli vielä maksamatta takaisin 48 taalaria, mikä tuomittiin maksettavaksi.⁸⁸ Juttu ei jäänyt tähän, vaan se kaiveli osapuolten mieliä jatkossakin. Lokakuussa 1671 heitä kiellettiin enää haukkumasta tai koskemasta toisiaan 40 hopeamarkan sakon uhalla, sillä Bothvidi meni humalassa oikeuden eteen, ja piti kovaa melua raastuvanoikeuden eteisessä.⁸⁹

Advokaatti Johan Lillander (k. 1697) tiesi hyvin, mitä hän teki avioituessaan 30. syyskuuta 1693 advokaatti Nicolaus Höökin (k. 1693) lesken Margareta Pratanan kanssa. Pariskunta tuli aiheuttaneeksi kirkonpahennuksen, sillä leski ei ollut viettänyt leskenvuotta 4. tammikuuta 1693 kuolleen puolisonsa jälkeen. Heidät oli vihkinyt Pratatan lanko, teologian professori Petrus Laurbecchius (1628–1705), joka oli Liedon pastori. Pratana synnytti 26. lokakuuta 1693 lapsen, joka kastettiin kaksi päivää myöhemmin Nicklas Adam Höökiksi. Lillander osoitti, että hänen poikapuolensa perintö oli erotettu laillisesti Lie-

86 KA z:33, TRO 4.4.–21.5.1664, 232–235.

87 KA z:183, TKO 23.12.1664, 348; KA z:35, TRO 30.10.1667, 666–667.

88 KA z:39, TRO 30.9.1671, 409–412.

89 KA z:39, TRO 11.10.1671, 423.

don pappilassa ennen vihkimistä.⁹⁰

Kun kämneri esitti, että makaaminen olisi tapahtunut jo Höökin eläessä tai hänen arkuttamisensa aikaan, protestoi Lillander ja sanoi, että hänen vaimonsa olisi kantanut lastaan vielä joidenkin viikkojen ajan, mikäli hän ei olisi pudonnut hevosen selästä paluumatkalla Liedosta. Sen jälkeen vaimo ei ollut nähnyt tervettä päivää. Oikeus vapautti pariskunnan kämnerin syytöksestä. Koska vaimo Pratana ei ollut pitänyt suruvuotta ensimmäisen miehensä jälkeen, tuomittiin hänet kuitenkin siitä 40 hopeamarkan sakkoon.⁹¹

Edellä mainitut tapaukset osoittavat, etteivät asianajajien harha-askeleet heidän yksityiselämässään katkaisseet heidän ammattimaista toimintaansa, tai karkottanut heidän asiakkaitaan. Tämän on todennut myös Petteri Impola tutkimansa helsinkiläisen maallikkoasianajajan Gabriel Abrahamssonin osalta.⁹² Yksilön maine ja kunnia saatettiin kokea erilaisiksi. Maineessa voi olla tahra, mutta se ei vaikuttanut ihmisen kunniallisuuteen, jonka perusteella hänet hyväksyttiin kanssakäymiseen tai suljettiin yhteisön ulkopuolelle. Naisseikkailut, kannipäinen riehuminen tai liian pikainen vihkiminen avioliittoon eivät olleet syitä, jotka veivät ihmisen kunnian, mikäli tekoaan ei toistanut jatkuvasti. Prokuraattoreiden ja advokaattien saamissa tuomioissa ei erotu heidän erilainen asemansa, vaan ainoastaan heidän tekonsa vakavuus ja siitä laissa määrätty tuomio.

Asianajon jälkeinen ura

Varsinkin vuosisadan puolivälistä asianajajina toimineet miehet näyttävät pysyneen toimessaan tarkoituksellisesti. Heidän koulutuksensaakaan ei välttämättä riittänyt virkojen hakuun. Esimerkiksi ylioppilas Sven Calliander, joka haudattiin Turun tuomiokirkon hautausmaahan 8. elokuuta 1674, oli toiminut Turussa asianajajana jo vuodesta 1654. Hänen hautajaisensa kertovat hänen asemastaan, sillä ne olivat suhteellisen vaatimattomat. Tuomiokirkon kelloja tosin soitettiin kaksi ja puoli tuntia kymmenellä kuparitaalarilla, mutta muu-

⁹⁰ KA z:60, TRO 22.12.1693, 598–605.

⁹¹ KA z:60, TRO 22.12.1693, 598–605.

⁹² Impola 2019, 109.

ten vaatimattomat kulut koostuivat arkun päällä siunaustilaisuudessa olleesta paarivaatteesta, josta kirkolle maksettiin kaksi taalaria, ja hautapaikasta kirkkomaalla, josta maksettiin yksi taalari.⁹³

Myös toinen pitkäaikainen vuosina 1658–1672 Turussa asianajajana toiminut Olaus Bothvidi päätti päivänsä tässä asemassa. Hänenkään taloudellinen menestyksensä ei ollut merkittävä, sillä hänen leskensä Anna Henriksdotter joutui perimään miehensä saatavia tämän hautaamiseksi keväällä 1672.⁹⁴ Virkaauralla eteneminen pysähtyi toisinaan ja sille lähtenyt mies joutui palaamaan advokaatin tehtävään. Laurentius Wigelius (k. 1692) oli jo vuonna 1664 hovioikeuden kanneviskaali. Hän toimi syyttäjänä vielä vuonna 1671, mutta hänet mainitaan loppuvuodesta 1672 jälleen hovioikeuden advokaattina, kun hän huudatti kanssaperillisiltään ostamansa talon.⁹⁵

Wigelius joutui myös lahjussyytösten kohteeksi toimiessaan käräjätuomarina kanneviskaalin asemassa. Jakob Maski nimittäin kertoi myyneensä hevosen Paraisten Norrbyn Simonille, mutta hän ei ollut saanut tältä maksua, vaikka hän oli hakenut sitä useissa oikeusistuimissa. Maskin mukaan Simon oli varakas mies ja lahjoi kaikki tuomarit niin, ettei hän saanut oikeutta. Yksi näistä tuomareista oli Paraisilla oikeutta istunut kanneviskaali Laurentius Wigelius. Wigelius ilmoitti oikeudelle, että hän halusi Maskin rangaistavaksi siitä, että tämä esitti näin karkeita ja kunnialle käyviä syytöksiä hänen viranhoidostaan. Raastuvanoikeus vapautti Wigeliuksen täysin syytöksistä.⁹⁶

Hovioikeuden advokaateista useat päätyivät Turun kaupungin virkoihin oikeuden notaareiksi sekä raatimiehiksi ja oikeuspormestareiksi. Advokaatti Lars Wilstadius vannoi siten joulukuussa 1681 notaarinvalan istuakseen kaupungista matkustaneen varsinaisen notaarin tilalla kämnerinoikeudessa tämän paluuseen saakka. Vuoteen 1686 mennessä hän oli edennyt lääninsihteeriksi, ja vuonna 1690 hänet valittiin Turun oikeuspormestariksi, jossa virassa hän kuoli vuonna 1703.⁹⁷

93 KA z:23, TRO 17.4.1654, 52; *Utdrag ur Åbo domkyrkas räkenskaper 1634–1700*, 179.

94 KA z:188, TKO 24.4.1672, 119–120.

95 KA z:33, TRO 5.3.1664, 64–65; KA z:34, TRO 13.6.1666, 224–225; KA z:40, TRO 18.12.1672, 592; *Helsingfors Tidningar*, No 98, 14.12.1853, 2.

96 KA z:34, TRO 22.10.1666, 394–395; KA z:34, TRO 22.10.1666, 396–397.

97 KA z:48, TRO 20.12.1681, 662; KA z:53, TRO 1.3.1686, 60–61; Kotivuori 2005ff.

Kun kämnerinoikeuden notaari oli kuollut vuonna 1692, otettiin jo hänen sairastamisensa aikana hänen tilalleen advokaatti Henrik Johansson hoitamaan tehtävää tilapäisesti. Myös notaari oli suostunut siihen, että Henrik hoiti hänen tehtävänsä. Henrik esitti kolmen miehen todistuksen, joiden mukaan hän oli hyvillä avuilla ja ymmärryksellä varustettu.⁹⁸ Raastuvanoikeudessa luettiin maaliskuussa 1693 hakemuksia, joita advokaatti Henrik Johansson oli sille toimittanut. Hakemuksen perusteella Henrik valittiin raatimieheksi edesmenneen raatimiehen tilalle ja hän vannoi valansa.⁹⁹ Saman vuoden 1693 jälkipuoliskolla hän oli jo siirtynyt kihlakunnanoikeuden tuomariksi.¹⁰⁰

Kun Turun raatimies Hans Wiens oli kuollut, valittiin advokaatti Anders Lindh hänen tilalleen raatimieheksi kesäkuun 30. päivä 1697. Hän vannoi samalla raatimiehenvalansa. Hänelle toivotettiin onnea ja siunausta tehtävässään. Seuraavaksi hänen eksellenssinsä maaherra toivoi, että kaupungin herrainpäivämiehiksi valittaisiin pormestari Anders Prytz ja vastavalittu raatimies Anders Lindh. Varsinainen päätös asiassa sai jäädä odottamaan siitä päättävän porvariston kokoontumista.¹⁰¹ Vuodesta 1669 prokuraattorina asianajoa harjoittanut ja vuodesta 1671 advokaattina toiminut Johan Ahlman valittiin vuonna 1674 lainlukijaksi ja 1678 Hämeenlinnan pormestariksi. Hämeenlinna oli niin pieni kooltaan, ettei pormestarille kyetty maksamaan lainkaan palkkaa, joten Ahlmanin oli pakko erota virastaan vuonna 1680. Tämän jälkeen hän harjoitti asianajoa vaihtelevalla menestyksellä. Hän joutui velkoihin ja hänet haudattiin rutiköyhänä Hattulan kirkkoon 10.3.1701.¹⁰²

Kaikista tässä tutkimuksessa mainituista 45 miehestä 14 kuoli asianajajana. Kaksi muista miehistä päätti uransa Turun raatimiehenä ja kolme Turun pormestarina. Petter Långista tuli Naantalın ja Henrik Jusleniuksesta Uudenkaupungin pormestari, ennen kuin hänet nimitettiin kihlakunnantuomariksi. Jakob Wilstadius päätyi vuonna 1657 Vaasan pormestariksi. Johan Thesleff (k. 1722) eteni maaherraksi ja kuusi miestä nousi Turun hovioikeuden asessoreik-

98 KA z:59, TRO 6.4.1692, 215–223.

99 KA z:60, TRO 8.3.1693, 37–38.

100 KA z:60, TRO 16.10.1693, 530.

101 KA z:64, TRO 30.6.1697, 670–671.

102 KA z:186, TKO 20.11.1669, 337; KA z:187, TKO 7.12.1671, 535; KA t:1, Hämeenlinnan raastuvanoikeuden tuomiokirja 5.1.1678, 1; KA

Hattulan seurakunnan arkisto III Gla, Hattulan kirkontilit 10.3.1701; Blomstedt 1958, 358; Toropainen 2003, 8–16.

si. Nicolaus Duncan (k. 1701) päätyi asessoriksi Tarton hovioikeuteen ja Olof Samuelsson Wallenstierna (k. 1740) hovioikeudenneuvokseksi. Erik Bosin (k. 1715) kuoli laamannina ja yhdeksän miestä kihlakunnantuomarina tai lainlukijana. Muista neljästä miehestä Samuel Artolin (k. 1724) päätyi armeijan katselmuskirjuriksi, Henrik Mallenius (k. 1684) lääninsihteeriksi ja Jonas Wickenberg hovioikeudennotaariksi. Ainoastaan Lorentz Tillandzista puuttuu tieto hänen lopullisesta asemastaan.¹⁰³

Advokaatti Johan Ahlmanin ura ja elämä

Johan Persson Ahlmanin elämä tarjoaa mielenkiintoisen kurkistusikkunan 1600-luvun alemman virkamiesluokan maailmaan. Hänen perheestään löytyi lainlukijoita, vouteja, nimismiehiä ja suuraatelin läänitysten virkamiehiä. Tämä alempi virkamiesluokka keräsi itselleen varallisuutta, mutta myös menetti sitä. Ahlmanin toiminta asianajajana ja sen jälkeinen virkauran kehitys ja asianajon harjoittaminen käyvät selväksi Turun oikeusasteiden ja kihlakunnanoikeuksien pöytäkirjoista. Johan Ahlman ei jättänyt asianajoa Turussa muutettuaan kaupungista. Hän hyödynsi advokaatin taitojaan omaksi edukseen myös myöhemmissä oikeusjutuissaan ja asianajossaan maaseudulla.

Advokaattina toimimisen jälkeen Ahlman valittiin vuonna 1674 Hattulan kihlakunnan lainlukijaksi Raaseporin lääniin ja vuonna 1678 Hämeenlinnan pormestariksi. Käytän hänestä kulloisessakin asiakirjassa käytettyä ammattinimikettä. Hän ei kuitenkaan ollut enää välttämättä kyseisessä virassa, vaan saattoi esimerkiksi olla jälleen vain asianajaja, vaikka häntä kutsuttiin pormestariksi. Ammattinimike kertoo kuitenkin urakehityksestä ja aseman arvostuksesta – tai arvostamattomuudesta – eri asiakirjan laatijoiden kohdalla. Vaikka Ahlmanilla oli hallussaan Puujaan ratsastalo¹⁰⁴ ja muita tiloja, ei hänen taloutensa

103 Kotivuori 2005j; Kotivuori 2005a; Kotivuori 2005ä; Kotivuori 2005b; Kotivuori 2005k; Kotivuori 2005q; Kotivuori 2005c; Kotivuori 2005cc; Kotivuori 2005w; Kotivuori 2005aa Kotivuori 2005f; Kotivuori 2005i; Kotivuori 2005ee; Kotivuori 2005z; Kotivuori 2005o; Kotivuori 2005ff; Kotivuori 2005e; Kotivuori 2005s; Kotivuori 2005n; Kotivuori 2005v; Kotivuori 2005ä; Kotivuori 2005r; Kotivuori 2005g; Kotivuori 2005d; Kotivuori 2005dd; Kotivuori 2005h; Kotivuori 2005t; Kotivuori 2005ö; Kotivuori 2005m; Kotivuori 2005u; Kotivuori 2005bb; Kotivuori 2005p; Kotivuori 2005y; Kotivuori 2005l; Kotivuori 2005x.

104 Ratsastila (*ryttarehemman*) oli 1600-luvulla maatila, joka teki sopimuksen kruunun kanssa ratsumiehen, hevosen ja varusteiden varustamises- ta hallitsijan ratsuväkijoukkoihin.

ollut vakaalla pohjalla. Hän jatkoi koko uransa ajan asianajoa saadakseen lisäansioita. Ahlman joutui elämänsä jälkipuolella taloudellisiin vaikeuksiin, joka sekin kertoo aikakauden säätyläisille tyypillisestä varoja vaativasta elämästä.

Turussa raastuvan- ja kämnerinoikeuden prokuraattorina sekä hovioikeuden advokaattina toiminut Johan Ahlman syntyi Sääksmäen Kärjenniellä. Hänen isänsä Per Månsson hallitsi Kärjenniellä perheen perintötilan Tuomarlans ratsastalon lisäksi saman kylän Nissilän ja Lemolan tiloja. Per Månsson tuli Turun hovioikeuden auskultantiksi vuonna 1637. Hän oli Halikon ja Piikkiön tuomiokunnan tuomarinsijaisena eli lainlukijana vuosina 1639–40, Hattulan tuomiokunnan lainlukijana vuosina 1640, 1642–46 ja Sääksmäen tuomiokunnan lainlukijana vuosina 1641–48. Hänet määrättiin Abraham Kollaniuksen lainsuomennoksen tarkastajaksi, mutta hän luopui tehtävästä sairauden vuoksi. Per Månsson kuoli ennen vuotta 1653 Sääksmäellä.¹⁰⁵

Johan Persson otti sukunimensä Ahlman äitinsä kotikartanon Sääksmäen Ritvalan kylän Toppolan eli Ahlnäsin mukaan. Hänen äitinsä Sofia Claesdotter oli Sääksmäen nimismiehen Claes Kristoffersson till Alnäsin (k. 1654) ja Karin Hansdotterin tytär. Ahlnäsin alaisuuteen kuului kaikkiaan seitsemän maatilaa Ritvalasta. Sofian isoisä Kristoffer Bertilsson oli Pälkäneen kirkkoherra Bartholdus Johanniksen poika, joka aloitti uransa 1570-luvulla ratsumiehenä. Hän toimi myöhemmin ensin Sääksmäen kihlakunnan voutina vuosina 1595–97 ja Ylä-Satakunnan kihlakunnan voutina vuosina 1597–98. Tämän jälkeen hän oli ensin Saarioisten ja sitten Sääksmäen pitäjän nimismiehenä, ja korkea-aatelisten Jesper Mattsson Cruusin (1576–1622) puolesta Sääksmäen tuomiokunnan lainlukijana vuosina 1585–94, 1596, 1598–99 ja 1600–08, Ylä-Satakunnan lainlukijana vuosina 1584, 1588, 1596–1598, 1600–08 ja 1613, Hollolan lainlukijana vuonna 1606 ja Hattulan lainlukijana vuosina 1601, 1610–11, 1614 sekä 1616.¹⁰⁶

Johan Ahlman avioitui 15.3.1670 Margareta Åkesdotterin kanssa Turussa.¹⁰⁷ Margareta kuoli alkuvuonna 1698 Sääksmäellä ja hänet haudattiin kirkkoon.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Blomstedt 1958, 223.

¹⁰⁶ Blomstedt 1958, 74, 76, 78, 89, 94, 151, 200, 201, 328, 333, 339, 341, 343, 395.

¹⁰⁷ KA z:187, TKO 19.3.1670, 121–122.

¹⁰⁸ KA Sääksmäen seurakunnan arkisto, Tilit 1628–1738, sp.

Perhe asui Turussa vuokralla Ahlmanin toimiessa asianajajana, sillä hänet tuomittiin maksamaan kesäkuussa 1672 kämnerinoikeuden tekemien laskelmien mukaan loput 78 kuparitaalarin vuokravelastaan Simon Eriksson Skraggelle. Summa oli niin korkea, että se kertoo useamman vuoden maksuista.¹⁰⁹ Margaretan isä Åke Larsson oli kotoisin Ruotsista, ja hän toimi kreivi Johan Axelsson Oxenstiernan Nyynäisten vapaaherrakunnan voutina vuodesta 1658 vuoteen 1664.¹¹⁰ Lääketieteen ylioppilas Ambernus Boderus oli lainannut 27.9.1669 Åke Larssonilta 20 riikintaalaria ja Boderus vaati osaa summasta vävy Johan Ahlmanilta.¹¹¹ Åke Larssonin renki tuomittiin lokakuussa 1672 maksamaan korvausta isännälleen ja advokaatti Ahlman haki tuomion oikeudesta appensa puolesta.¹¹²

Åke Larsson omisti Naantalın Luonnonmaan Kukolan tilan, jossa hän kuoli vuonna 1678. Hän oli luvannut paarivaatteensa ruumisarkkunsu päältä Naantalın kirkolle, mutta vävy Johan Ahlman sanoi appensa muuttaneen testamenttiaan. Naantalın kirkkoherra, professori Andreas Petraeus (n. 1630–1694) katsoi, että vaate kuului silti kirkolle testamenttina. Åken vaimo Margareta kuoli samana vuonna, sillä hänen sanotaan maanneen vainajana Kukolassa joulukuussa 1678. Pormestarin ja kirkkoherran kesken syntyi riitaa hänen ”riisumisestaan”, eli paarivaatteen käytöstä. Ahlman vaati kesäkuussa 1679 Kukolan tilan palkollisia vannomaan, etteivät he olleet vieneet tilalta mitään hänen anoppinsa kuoleman jälkeen.¹¹³

Vuonna 1681 Naantalın kirkkoherra Petraeus valitti, ettei Ahlman tullut saatamaan appensa perinnönjakoa päätökseen, joten Åke Larssonin alaikäiset lapset olivat ilman holhoojaa. Seuraavan vuoden alussa Johan ilmoitti olevansa estynyt saapumasta vastaamaan oikeuteen silmänsairautensa vuoksi. Hän ehätti kuitenkin vaatimaan pappilasta perintöön kuuluneita kultasormuksia ja muuta tavaraa. Kirkkoherra puolestaan valitti Johanin pitäneen Åken kirkolle lahjoittaman silkkihapsuisen paarivaatteen. Se määrättiin kuitenkin luovutet-

109 KA z:188, TKO 28.6.1672, 176.

110 Gardberg 1935, 47; Jokipii 1956, 64, 106–107.

111 KA z:188, TKO 10.9.1672, 225–226.

112 KA z:188, TKO 29.10.1672, 267; Toropainen 2003, 11.

113 Toropainen 2003, 12.

tavaksi kirkolle. Åke oli lisäksi lahjoittanut jo vuonna 1670 Naantalin kirkkoon siellä edelleenkin olevan messinkisen kynttiläkruunun.¹¹⁴

Johan Persson mainitaan Turussa ilmeisesti ensimmäistä kertaa vuonna 1667, jolloin hän kuului samaan joukkioon kuin veljensä ylioppilas Gabriel Ahlman, joka oli syytettynä ikkunoiden rikkomisesta.¹¹⁵ Joka tapauksessa Johan Persson mainitaan Turussa 18.3.1669 ensimmäisen kerran raastuvanoikeuden asianajajana hänen edustaessaan Laurentius Vigeliusta tämän velkoessa rahojaan rykmentinkirjuri Olof Luuthilta. Johan Persson edusti samassa kuussa myös viipurilaista Lukas Zittingiä, jonka velkakirjan kopion hän oli kadottanut ja joutui odottelemaan uutta.¹¹⁶

Johan Persson mainitaan ensi kertaa nimellä Ahlman Turun kämnerinoikeudessa 17.11.1669 hänen edustaessaan Turun urkurin kuolinpesää¹¹⁷ Ahlman esiintyi samassa kuussa vielä jalosyntyisen Gustaf Grassin valtuutettuna.¹¹⁸ Hän edusti toukokuussa 1670 hovioikeuden aktuaari Berendt Riggertssonina tämän vaatiessa korvausta kadonneesta sormuksestaan. Ahlman onnistui lopulta hankkimaan sormuksen takaisin.¹¹⁹ Saman vuoden lokakuussa hän edusti Turun pormestari Petter Jessenhausenin velka-asiassa.¹²⁰

Johan Ahlman oli itsekkin syytettynä joulukuussa 1670 kämnerinoikeudessa. Grels Pässin vaimo Agneta Jöransdotter näet valitti sitä, että ylioppilas Johannes Walstenius oli hakannut hänen miestään keskellä päivää miekalla päähän sanavaihdon päätteeksi. Walsteniuksen seurueessa olleet prokuraattori Johan Ahlman ja tämän veli Gabriel Ahlman sekä muut olivat yllyttäneet Walsteniusta käymään Pässin päälle. Koko tapahtuma sai alkunsa, kun Walstenius seurueineen ajoi viidellä hevosella ja reellä Hämeenkadulla. Porvari vävyineen seisoi humalassa portillaan, kun joku seurueesta huusi, että ajakaa kovempaa hunsvotit ja kelmit. Haavoista osapuolille tuomittiin yhteensä 48 hopeamar-

114 Toropainen 2003, 12.

115 *Consistorii Aboensis äldre protocollet*, 3, 231–232.

116 Toropainen 2003, 8. Johan Persson Ahlmania ei mainita Turun Akatemian matrikkelissa.

117 KA z:186, TKO 20.11.1669, 337.

118 KA z:186, TKO 24.11.1669, 342.

119 KA z:187, TKO 17.5.1670, 205; KA z:187, TKO 19.5.1670, 208–209.

120 KA z:187, TKO 17.10.1670, 334.

kan sakot.¹²¹

Maskun Seikelän talollinen puolestaan kantoi helmikuussa 1671 prokuraattori Ahlmania vastaan siitä, että tämä oli ottanut luvatta hänen hevosensa laitumelta. Ahlman kertoi vuokranneensa hevosen kersantti Johan Wennolta, mutta matkustaneensa kahdeksan päivää syysmarkkinoiden jälkeen Sääksmäelle toisella hevosella.¹²² Ahlman tuomittiin maksamaan puolet hevosen arvosta eli 12½ taalaria, sillä se oli löytynyt hänen hallustaan. Lisäksi hän joutui maksamaan yhdeksän taalaria kadonneista valjaista.¹²³

Prokuraattori Ahlman haki toukokuussa 1671 päämiehensä professori Axel Kempen puolesta haasteen tämän velalliselle vastata velastaan. Kahdeksan päivää myöhemmin kyseinen velallinen tuomittiin maksamaan 80 taalaria.¹²⁴ Ahlmanin nimitys oli muuttunut, kun hän haki advokaattina joulukuussa 1671 joitakin päiviä lykkäystä päämiehensä luutnantti Karl De la Motten (1641–1676) asian käsittelylle.¹²⁵ Ahlman ilmoitti myöhemmin samassa kuussa, ettei hänen päämiehensä halunnut tunnustaa 96 kuparitaalarin velkaansa. Oikeuden suorittamien laskelmien mukaan luutnantille jäi maksettavaa velkojalleen ainoastaan kuusi taalaria.¹²⁶

Turun ajalta on säilynyt myös joitakin oikeusjuttuja, jotka kertovat pieniä tietoja Ahlmanin henkilökohtaisesta elämästä. Vaimo Agneta Dobblare tuomittiin siten helmikuussa 1672 maksamaan kolme taalaria asianajopalkkioina prokuraattori Johan Ahlmanille. Lisäksi Agnetan tuli palauttaa saksalainen rukki, jonka hän oli lainannut Ahlmanin vaimolta.¹²⁷ Ahlman ja pistoolisepä Per Andersson taas sopivat helmikuussa 1673 niin, että Ahlman sai takaisin neljän taalarin panttina olleen hopealusikkansa ilman lunastusmaksua.¹²⁸ Ahlman tuomittiin saman vuoden toukokuussa maksamaan 40 kuparitaalaria

121 KA z:187, TKO 22.12.1670, 396–400.

122 KA z:187, TKO 21.2.1671, 71–72.

123 KA z:187, TKO 2.3.1671, 83–85.

124 KA z:187, TKO 22.5.1671, 254; 30.5.1671, 268.

125 KA z:187, TKO 7.12.1671, 535.

126 KA z:187, TKO 16.12.1671, 553–554.

127 KA z:188, TKO 13.2.1672, 39.

128 KA z:188, TKO 28.2.1673, 42.

hankkimastaan tupakasta.¹²⁹

Vaikka Ahlmanin perhe muutti 1670-luvun alkupuolella pysyvästi pois Turusta, mainitaan hänet silti kaupungin oikeusasteissa hankkimassa tuloja asianajolla ja toisten asioiden hoitamisella. Turun raastuvanoikeudessa 1678 kaupungin pormestari Johan Scheffer vaati siten häneltä 134 taalaria niistä tavaroista, jotka hän oli kerännyt Hämeestä Katarina Nödingiltä toimiessaan Schefferin asiamiehenä. Muille matkoille ja muihin toimiin Ahlman oli tarjoutunut vapaaehtoisesti. Hän halusi saada vaivanpalkkana 94 kuparitaalaria, mutta oikeus myönsi vain 12 taalaria.¹³⁰

Ahlmanin talous alkoi luisua alamäkeä 1680-luvulla. Turkulainen kultaseppä Hugo Mörman sai vuonna 1680 Ahlmanille 40 hopeataalarin uhkasakon olla poistumatta kaupungista ennen kuin hän maksaisi velkansa. Edelleen vuonna 1682 Mörman sai samanlaisen päätöksen, mutta joutui valittaen toteamaan, että Ahlman oli sittenkin lähtenyt Turusta. Pormestari kertoi Ahlmanin käyneen arestin saatuaan edellisenä iltana hänen luonaan pyytämässä lupaa lähteä, vaikka sitä ei myönnettykään hänelle.¹³¹ Asiaan palattiin vielä vuonna 1683, kun Ahlmanin ilmoitettiin ottaneen lainaksi jo vuosina 1667 ja 1668 Mörmanin apelta 65 taalaria. Ahlman oli antanut pantiksi lainalle 11 luodin painoisen hopeatuopin, jonka arvo oli 30 taalaria.¹³² Oikeus määräsi syyskuussa 1683 Ahlmanin maksamaan 65 taalaria ja kuluina kaksi hopeataalaria, ja hän olisi vapaa matkustamaan sen jälkeen. Tuoppiaan hän sai hakea Mörmanilta kuten parhaiten taisi.¹³³

Kauppias Bengt Jonsson ilmoitti maaliskuussa 1681 maksaneensa saamansa kankaan Ahlmanille, mutta tämä ei ollut toimittanut summaa perille kankaan myyjälle. Hänelle annettiin lupa periä saatavaansa Ahlmanilta, miten parhaiten taisi.¹³⁴ Turun kämnerioikeus laati syyskuussa 1683 laskelmat luutnantti Isak Palmqvistin ja lainlukija Johan Ahlmanin välillä. Luutnantti vaati Ahlma-

129 KA z:188, TKO 3.5.1673, 101.

130 Toropainen 2003, 10.

131 Toropainen 2003, 10.

132 Toropainen 2003, 10.

133 KA z:192, TKO 12.9.1683, 270–272.

134 KA z:191, TKO 19.3.1681, 121–122.

nilta yhteensä runsasta 451 kuparitaalaria. Tämä laski summan asianajopalkkioikseen ja palkkioiksi kaikista luutnantille toimittamistaan asioista. Oikeuden tarkkojen laskelmien mukaan Ahlmanin tuli maksaa luutnantille vain 45 taalaria.¹³⁵

Alilaamanni Johan Larsson kiisteli syyskuussa 1683 Turun kämnerinoikeudessa suoritetuista maksuista kauppias Bertil Festingin kanssa. Laamanni kutsui Johan Ahlmanin todistamaan, että hän oli toimittanut vuosina 1662 ja 1663 kauppiaille 255 tynnyriä viljaa 2 226 kuparitaalarista.¹³⁶ Porvari Kristian Gerdt vannoi huhtikuussa 1687 Turun kämnerinoikeudessa, että Hämeenlinnan entinen pormestari Johan Ahlman oli hänelle velkaa runsaat 3 kuparitaalaria, ja pormestari tuomittiin maksamaan ne.¹³⁷ Samana vuonna Ahlmanin puolesta toimitettiin Seilin hospitaalın taloudenhoitajalle 20 kuparitaalaria. Ahlmanin olisi tullut maksaa summa välittäjälle, mutta hän karisti kaupungin tomut jaloistaan uhkasakosta huolimatta.¹³⁸

Advokaatti Petter Blad tuli Turun kämnerinoikeuteen 22. joulukuuta 1688 ja vaati tuomiota asiassa, joka koski Hämeenlinnan pormestari Johan Ahlmania, sillä pormestari oli itse nostanut jutun, mutta matkustanut kaupungista saatamatta sitä päätökseen.¹³⁹ Pormestari Johan Ahlman kertoi Turun kämnerissä huhtikuussa 1695, kuinka eräs Turun porvari oli ostanut joitakin vuosia aiemmin Hattulan Pelkolan talolliselta härän ja lehmän, mutta maksanut niistä vain osan.¹⁴⁰

Hämeenlinnan entinen pormestari Johan Ahlman oli jälleen toukokuussa 1695 Turun kämnerinoikeudessa ja valitti, että tullimies Petter Saarman oli tullut hänen palvelukseensa 40 taalarin vuosipalkalla keräämään kruunun rästiveroja Hollolan kihlakunnasta. Ahlmanin mukaan Saarman oli ollut uskoton hänelle ja paennut palveluksesta. Hän oli lisäksi varastanut Ahlmanilta hirvennahkaisen olkahihnan ja puolalaisen miekan. Saarman oli vielä kirjoittanut

135 KA z:192, TKO 7.9.1683, 259–261.

136 KA z:192, TKO 13.9.1683, 272–275.

137 KA z:195, TKO 19.4.1687, 113.

138 Toropainen 2003, 10.

139 KA z:196, TKO 22.12.1688, 425.

140 KA z:202, TKO 4.4.1695, 202–203.

Ahlmanin nimen erään talonpojan kuittiin ja syyllistynyt siten *crimen falsiin* eli petokseen. Tästä kaikesta Ahlmanille oli aiheutunut suurta vaivaa. Ahlmanin koko vaade nousi runsaaseen 51 hopeataalariin.¹⁴¹

Saarman oli puolestaan antanut haastaa Ahlmanin oikeuteen siitä, että tämä syytti Saarmania perusteettomasti, eikä voisi koskaan todistaa moisia syytteitään. Hän kielsi pestautuneensa verojen kerääjäksi, vaan ainoastaan kirjuri-pojaksi, joka seurasi Ahlmania tämän matkoilla. Ahlman oli luvannut hänelle palkaksi 30 taalaria, kahdet kengät ja kaksi paitaa. Saarman kertoi, ettei hän ollut saanut rahoja haltuunsa, sillä Ahlman oli itse ottanut ne vastaan ja määrännyt hänet kirjoittamaan kuitit välillä omalla ja välillä Ahlmanin nimellä. Saarman ei ollut ymmärtänyt poikasena asia paremmin, vaan luullut kaiken liittyvän Ahlmanin huonoihin silmiin. Saarman sanoi palvelleensa uskollisesti aikansa loppuun ja saaneensa laillisen eron. Hän sanoi joutuneensa lähtemään Ahlmanin luota ruoan ja muun puutteen vuoksi. Hän esitti Ahlmanille 62 taalarin laskun, johon kuului myös hänen palkkansa 30 taalaria. Ahlman ilmoitti, että Saarman oli kuluttanut kruunulta varastamansa rahat juopotte-luun, minkä voisivat todistaa paikkakunnalla olevat todistajat, mutta tämä jäi näyttämättä toteen.¹⁴²

Lainlukija ja pormestari

Ahlmanin toiminta siirtyi pääasiassa Hämeeseen hänen muutettuaan 1670-luvulla sinne lainlukijaksi. Hän edusti jo tätä ennen syyskuussa 1672 Janakkalan käräjillä eräässä riita-asiassa päämiestään.¹⁴³ Vuonna 1673 perhe oleskeli Sääksmäen Toppolassa, jossa siihen syntyi tytär. Ahlman valittiin vuonna 1674 Raaseporin läänin Hattulan kihlakunnan lainlukijaksi, jonka alaisuuteen kuuluivat Janakkalan käräjätkin.¹⁴⁴ Ahlman edusti useiden pitäjien talonpoikien lisäksi käräjillä pitäjien säätyläisiä.¹⁴⁵ Hän haki Janakkalan käräjien loppuksi lokakuussa 1678 kolmatta lainhuutoa maaherra Erik Bosinin puolesta

141 KA z:202, TKO 9.5.1695, 305–307.

142 KA z:202, TKO 9.5.1695, 305–307.

143 KA KO a:3, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 5.–6.9.1672, 486v–487.

144 KA KO a:4, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 11.–12.1.1678, 409–409v.

145 KA Ca:2, Sääksmäen tuomiokunta, Sääksmäen käräjät 6. –7.3.1696, 88v.

kahdelle maatilalle, jotka oli pantattu maaherralle viljaa vastaan. Lainhuudot myönnettiin.¹⁴⁶ Jalosyntyinen rouva Ester Uggla puolestaan esitti helmikuussa 1682 Janakkalan käräjillä kaksi lainlukijoiden Johan Ahlmanin ja Jöran Willandzin vuodesta 1676 lähtien antamaa haastekirjaa, joilla everstiluutnantti Arvid Reinhold Brunow oli haastettu vastaamaan hänelle eräästä saaresta, mutta everstiluutnantti ei ollut saapunut oikeuteen.¹⁴⁷

Ahlmanin tuomarin rehellisyyttä epäiltiin välillä. Hän valitti Janakkalan keskäräjien 1678 lopuksi, että Oinaalan Brita Olofsdotter oli loukannut hänen kunniaansa näillä käräjillä. Brita oli sanonut, että pormestari oli tehnyt väärin ja tuominnut väärin, kuten todistajakin sanoi. Britalle annettiin 40 hopeamarkan sakko varoitukseksi muillekin, sillä hän ei kyennyt todistamaan sanojaan.¹⁴⁸ Ahlman joutui toimimaan tuomarina vuosikymmenen kestäneen noituusjutun loppuvaiheissa, jossa Janakkalan Lavinnon Johan Mattsson tuomittiin hänen johdolla kuolemaan.¹⁴⁹

Vuoden 1678 alussa perhe muutti jälleen, sillä Johan valittiin Hämeenlinnan järjestyksessä kolmanneksi pormestariksi. Vuoden ensimmäisessä istunnossa 5. tammikuuta raatimiehet ja porvaristo keskustelivat kuninkaan edellisenä vuonna antamasta päätöksestä niin voimallisesti, etteivät he halunneet istua oikeutta. Yksi raatimiehistä, Juho Juhonpoika, osoitti halveksumista raatia kohtaan, ylvästeli ja astui pöydän eteen, löi nyrkkiä siihen ja ajoi porvarit pois raatihuoneesta oikeuden kiellosta huolimatta. Päälle päätteeksi hän käski porvareita heittämään pormestarin ulos ikkunasta, jottei oikeutta voitaisi istua ollenkaan.¹⁵⁰

Virassaan Johan istui taajaan raastuvanoikeuden kokouksia, mutta hänen asemansa kävi tukalaksi kaupungin pienuuden takia. Hänet on perheineen merkitty asumaan Ojoisten latokartanoon vuosien 1678–1681 rippikirjassa, mutta viimeksi mainittuna vuonna hän halusi eron virastaan. Ahlman ilmoitti oikeudessa 3.5.1680, että hänen täytyi luopua virasta, sillä hän ei ollut saanut

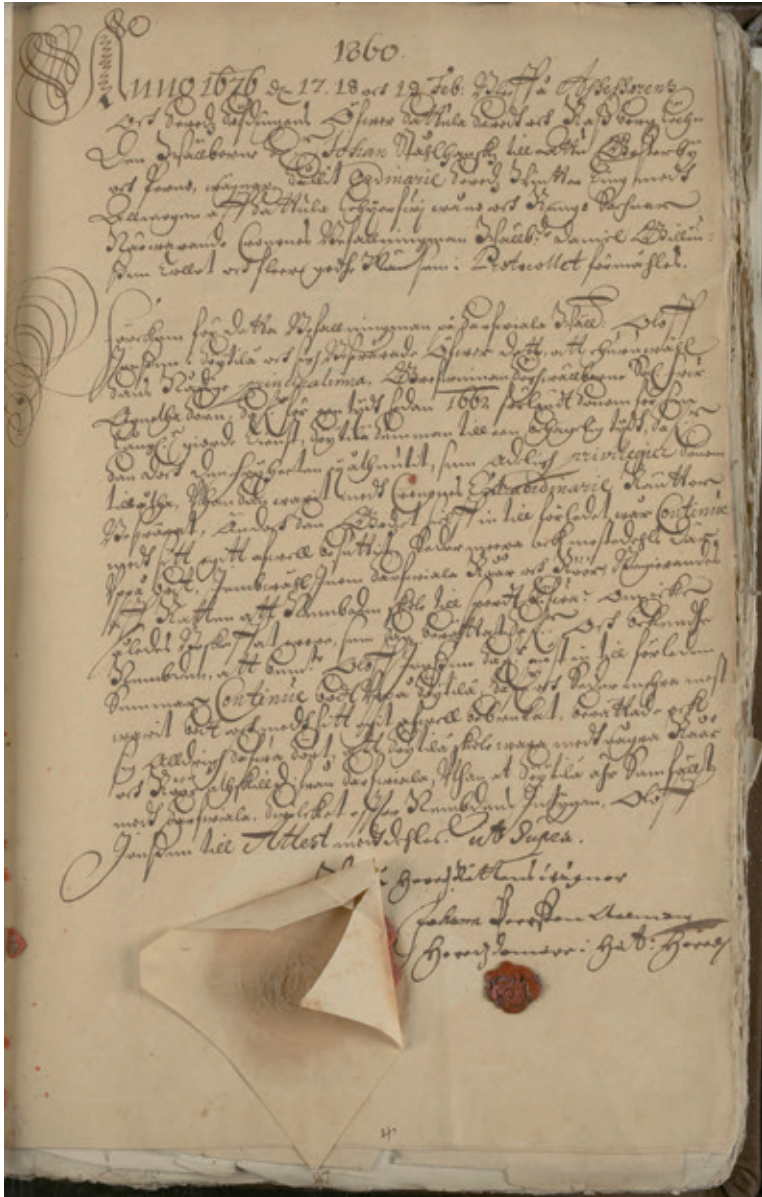
146 KA KO a:4, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 18.–19.10.1678, 455.

147 KA KO a:5, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 25.–27.2.1682, 449v.

148 KA KO a:4, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 15.–18.6.1678, 437v.

149 Keskitalo 1964, 72, 74, 174–175.

150 KA t:1, Hämeenlinnan raastuvanoikeuden tuomiokirjat 5.1.1678, 1.

Kuva 5: Johan Ahlmanin allekirjoittama ote Hattulan jne. käräjiltä helmikuulta 1676. Hän istui käräjäjä asessori ja kihlakunnantuomari Johan Stålhandsken puolesta, kun Harvialan kartanon vouti valitti, ettei hän ollut saanut nauttia verovapautta rouvansa kreivitär Agneta Hornin lahjoittamalta Höytilän tilalta.

palkkaa kolmeen vuoteen, eikä voisi saada sitä tulevaisuudessakaan kaupungin pienuuden tähden. Raatimiehetkään eivät tahtoneet olla hänen päätöstään vastaan. Kaupungilla oli kyllä ollut kruunulta vuokralla Ojoisten latokartano, mutta siitä saatavat tulot eivät riittäneet korvaukseksi virantoimituksesta. Lopulta kaupunki joutui luopumaan pormestarin pitämisestä kokonaan ja Sääksmäen tuomarit hoitivat hänen virkaansa.¹⁵¹

Ratsastalollinen

Ahlmanin talouden kannalta tärkeäksi osoittautui maatilojen hankinta, sillä niistä saattoi olettaa saavansa kohtuullisen varmaa tuloa. Tosin 1600-luvun autioituminen rajoitti tiloilta saatavaa hyötyä, ja Ahlman kohtasi muitakin vastoinkäymisiä. Hämeenlinnan pormestariksi juuri nimitetty Johan Ahlman esitti vuoden 1678 kesäkuussa Janakkalan käräjillä, että hänen 1676 haltuun saamansa Kartanon ratsastalon Mäskälän (Vanaja, Lammi ja Hausjärvi) hallintopitäjän Puujaan kylässä oli mahdotonta ylläpitää ratsukkoa, mikäli hän ei saisi takaisin siitä veljesjaossa erotettua osaa. Ahlman oli menettänyt tulipalossa rukouspäivänä hyvin rakennetut mies- ja karjapihan sekä aittansa täynnä viljaa ja muut talouskalunsa. Hänelle oli jäänyt vain vaatteet, jotka hänellä oli päällään kirkossa. Lautakunta ja yhteinen kansa vakuuttivat, että tilan maat olivat vähäiset niin, että peltoihin voitiin kylvää vain kolme tynnyriä rukiita ja ohria. Kaskimetsääkään tilalla ei ollut.¹⁵² Lopulta Ahlman saattoi ilmoittaa vuonna 1678, että kyseinen maakappale oli annettu hänelle ratsastalon vahvistamiseksi.¹⁵³

Pormestari Ahlman ilmoitti samoilla käräjillä, että hän oli antanut ojankaijavien ojittaa kaksi suota. Nyt hän vaati muilta kyläläisiltä korvausta työstä. Nämä kaikki lupasivat maksaa osuutensa ja pormestari jakaa ojitetuista alueista kullekin heidän osansa.¹⁵⁴ Edelleen samoilla käräjillä Ahlman esitti 134 ku-

151 KA t:1, Hämeenlinnan raastuvanoikeuden tuomiokirjat 1678–1680, paikoin, sekä 3.5.1680,14; Laine 2000, 51; Lindeqvist 1926, 46–47, 50; Toropainen 2003, 10.

152 KA KO a:4, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 15.–18.6.1678, 431–431v; KA SAY Mäskälä, Puujaa, Kartano 1674–1693, 9.

153 KA KO a:4, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 18.–19.10.1678, 454v–455.

154 KA KO a:4, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 15.–18.6.1678, 433.

paritaalarin laskun, jonka summan hän oli käyttänyt omasta ja naapureidensa puolesta erinäisiin kuluihin ja katselmuspalkkioihin.¹⁵⁵ Johan Ahlman valitti lokakuussa 1678, että kaksi hänen Puujaan kylän naapureistaan ei huolehtinut ojistaan. Muut naapurit tekivät hänen kerallaan niin, ja kaksi laiminlyönyttäkin määrättiin kaivamaan ojansa kuntoon.¹⁵⁶ Ahlman edusti myös kruunua käräjillä ja kantoi lokakuussa 1678 Hausjärven, Turkhaudan ja Puujaan kylien kaikkia talollisia vastaan siitä, etteivät nämä olleet korjanneet kirkkoteitään ja siltojaan 40 hopeamarkan uhkasakosta huolimatta. Oikeus määräsi nyt korjaukset suoritettavaksi. Varsinaiseksi siltavoudiksi, jonka kontolla teiden valvominen oli, häntä ei kuitenkaan mainita.¹⁵⁷

Hämeenlinnan pormestari Johan Ahlman saapui helmikuussa 1681 Janakkalan käräjille ja kertoi, että hänen tilallaan Puujaassa oli korkea vero, mutta vähäiset tilukset. Hän oli jo saanut toisen tilan sen aputilaksi. Nämä tilat eivät hänen mukaansa riittäneet siihen, että hän pystyisi varustamaan ratsukon niiltä. Lisäksi hänen ei ollut mahdollista saada toista aputilaa kylästä, ja hänen

Kuva 6: Hämeenlinna oli pikkuruinen kaupunki linnan varjossa 1600-luvulla, eikä pormestarin palkkaan ollut varaa, mikä Johan Alman sai huomata. Kuva on Johannes van den Aveelenin (1655 – 1727) Erik Dahlbergin maineikkasta teoksesta *Suecia antiqua et hodierna* (1710).

155 KA KO a:4, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 15.–18.6.1678, 437–437v.

156 KA KO a:4, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 18.–19.10.1678, 453v.

157 KA KO a:4, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 18.–19.10.1678, 453.

pelloilleen voitiin kylvää vain kolme tynnyriä ja kymmenen kappaa rukiita ja ohria kumpaakin. Tilojen tuotolla hän kykeni maksamaan vain kruunun ylimääräiset verot ja ratsumiehen palkan. Vilja loppui sen jälkeen tiloilta jo Mikon päivän aikaan syksyllä. Hän pyysi siksi käräjiltä todistusta tilojensa kantokyvystä. Lautakunnan todistuksen mukaan tilan pellost olivat pienet. Osa niityistä oli soilla ja kärsi märkydestä. Osa niityistä oli taasen kovaa savea, joka kärsi kuivista vuosista. Metsät olivat pelkkää kalliota ja suota. Niistä sai tosin tarpeeksi poltto- ja rakennuspuuta. Sekä mies- että karjapiha oli tuhoutunut tulipalossa. Tämä annettiin Ahlmanille todistukseksi, jotta hän voisi hakea apua maaherralta.¹⁵⁸

Ahlman pyysi syyskäräjillä 1678 saada ottaa viljelykseen Hausjärven Lavinnon kylästä Lemolan tilan. Hänellä oli jo lampuotitilana saman kylän Ollilan tila. Lautakunta todisti Lemolan olleen autiona ikimuistoisista ajoista. Tilalla oli vain vanha laho pirtti, sortunut riihi, kelvoton aitta ja romahtanut olkilato. Tilan aidat olivat kaatuneet ja niityt kasvoivat metsää. Hän esitti kolme takaa-jaa veronmaksukyvystään ja asia lähetettiin maaherran päätettäväksi.¹⁵⁹ Lainlukijalla oli vaikeuksia myös haltuun saamiensa maatilojen tuoton kannossa. Ahlman esitti siten lokakuussa 1678 laskun entiselle lampuodilleen Janakkalan Tarinmaan Eskil Bertilsson Seppälälle tämän suorittamattomista maksuista. Eskil vaati puolestaan pormestarilta osaansa yhden vuoden lampuotimaksuista. Koska asia oli laaja, päätti oikeus antaa miesten laatia laskut seuraaville käräjille.¹⁶⁰

Pormestari Ahlman valitti lokakuussa 1679 Janakkalan käräjillä, ettei Hausjärven Lavinnon Johan Sigfridsson Ollila halunnut maksaa hänelle kahden vuoden veroja asumastaan tilasta, joka oli annettu Ahlmanin Puujaan rusthollin alaiseksi. Oikeus ilmoitti, ettei se voinut tehdä asialle mitään, sillä tila oli kruunun ja Johanilla vapaavuotensa. Ahlmania kehoitettiin kääntymään maaherran puoleen huolineen.¹⁶¹ Ahlman ilmoitti myös, että Lavinnon Johan Sigfridssonin renkipoika Thomas oli määrätty maaherran 1. syyskuuta 1679 antamalla

158 KA KO a:5, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 14.–15.2.1681, 48–49.

159 KA KO a:4, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 18.–19.10.1678, 454–454v.

160 KA KO a:4, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 18.–19.10.1678, 453.

161 KA KO a:4, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 17.–20.10.1679, 572–572v.

kirjeellä otettavaksi kiinni ja toimitettavaksi Ahlmanille ratsumieheksi. Hausjärven puoleisen Puujaan Pålval Larsson Penttilä määrättiin samoilla käräjillä suorittamaan päivätyönsä pormestari Ahlmanille, sillä hänen tilansa oli annettu pormestarin ratsastalon vahvistukseksi.¹⁶²

Oikeuspöytäkirjat osoittavat Ahlmanin joutuneen taloudellisiin vaikeuksiin viimeistään 1680-luvun alussa. Yhtenä syynä tähän oli se, ettei hän saanut palkkaa Hämeenlinnan pormestarin toimesta. Entinen lainlukija Ahlman tuomittiin siten helmikuussa 1682 Janakkalan käräjillä maksamaan 20 kuparitaalaria Maskun Luolavuoren Henrik Eskilssonille.¹⁶³ Hänet tuomittiin samoin toukokuussa 1682 Janakkalan käräjillä maksamaan Hämeenlinnan pormestarille Johan Anderssonille ne rahat, jotka pormestari oli lainannut hänelle kruunun varoista, juhannukseen mennessä. Muussa tapauksessa asiasta järjestettäisiin ylimääräiset käräjät.¹⁶⁴ Janakkalan käräjöpöytäkirjaan merkittiin kesäkuussa 1684, ettei entinen lainlukija Johan Ahlman ollut tullut vastaamaan Hämeenlinnan pormestarin Johan Anderssonin velkavaateeseen. Ahlman nimittäin selitti, että hän oli ilmoittanut Turun hovioikeudelle, että asian jatkokäsittely tulisi tarvittaessa lähettää Hämeenlinnan raastuvanoikeuteen.¹⁶⁵

Ahlmanin oli lopulta pakko pantata maatilansa lainoja vastaan. Ruukinpatruuna Petter Thorwösten valtuutettu kertoi helmikuussa 1685 Janakkalan käräjillä, että Johan Ahlman oli lainannut 26.6.1681 Thorwösteltä 250 kuparitaalaria ja antanut lainan pantiksi Puujaan ratsastalonsa. Kun Ahlman ei ollut lunastanut panttia sovittuun aikaan, oli Thorwöste hankkinut tilaan kolme lainhuutoa. Koska kaksi lautamiestä oli huomauttanut Ahlmanille kolmannen lainhuudon yhteydessä, että hänen tulisi lunastaa tilansa takaisin, mutta hän ei ollut halunnut tehdä sitä, antoi oikeus Thorwöstelle kiinnekirjan tilaan. Hänen tuli maksaa Ahlmanille tilan arvosta puuttuva summa. Ahlmanin valtuutettu pyysi oikeudelta kuukauden lykkäystä summan maksamiseen, mutta oikeus tuomitsi tilan silti Thorwöstelle.¹⁶⁶

162 KA KO a:4, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 17.–20.10.1679, 572v–573.

163 KA KO a:5, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 25.–27.2.1682, 449v–450.

164 KA KO a:5, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 29.5.1682, 534v.

165 KA KO a:5, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 6.–7.6.1684, 838v.

166 KA KO a:5, Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 9.–10.2.1683, 609; 9.–11.6.1683, 636v; 5.–6.10.1683, 690; KA KO a:6,

Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta, Janakkalan käräjät 26.–27.2.1685, 10.–10v; Keskitalo 1964, 74.

Perheen taloudellisista vaikeuksista kertovat osittain vasta Johan Ahlmanin kuoleman jälkeen muistiinmerkityt tiedot. Vuonna 1726 Johanin tytär Anna Maria Ahlman tiedusteli Sääksmäen käräjillä, miten Tuomarlan ratsutila oli joutunut pois perheeltä. Tällöin Hämeenlinnan tullinhoitaja Elias Bjurin leski Märta Forelia esitti tilaa koskevat asiakirjat. Niiden mukaan Johan Ahlman oli ottanut 17.4.1687 kihlakunnantuomari Samuel Gyldenstolpelta lainaksi 300 kuparitaalaria ja pantannut tilan niitä vastaan. Tullinhoitaja Elias Bjur oli lunastanut tilan oikeudet vuonna 1697. Kolme vuotta Johanin kuoleman jälkeen vuonna 1704 kirjoitettiin loppukaneetti hänen elämälleen Puujaan Kartanon ratsutilan veroluetteloon. Sen mukaan hän oli kuollut mitä suurimmassa kurjuudessa eikä jättänyt jälkeensä mitään omaisuutta.¹⁶⁷

Kihlakunnantuomarit määrättiin 1680-luvun alussa itse istumaan käräjänsä ja Johan Ahlman menetti toimensa. Asianajoa hän hoiti edelleen vaihtelevalla menestyksellä. Vuonna 1699 Ahlman teki Helsingin kaupungissa ajamassaan asiassa maaherralle kantelun päämiestensä tietämättä. Maaherra ja Helsingin raastuvanoikeus antoivat tästä syystä hänelle huhtikuussa kiellon ajaa enää toisten asioita kaupungin oikeusistuimissa. Rovasti Georg Kijhl loukkasi Ahlmania vielä lokakuussa samana vuonna kämnerinkamarissa asian tiimoilta.¹⁶⁸

Virkaura hänen kohdallaan päättyi tähän. Nopeaa nousua kesti vain kymmenisen vuotta. Todennäköisesti juuri reduktio ja tuomarien velvollisuus istua itse käräjänsä johtivat Ahlmanin uran paikallaan polkemiseen. Viimeiset vuotensa hän vietti syntymäkylässään Sääksmäen Kärjenniemen Tuomarlassa ja Heikkilässä, sillä hänen tyttärensä Margareta Ahlman oli naimisissa talollinen Simon Heikkilän kanssa. Hän saattoi oleskella hautakirkostaan päätellen myös toisen tyttärensä, nimismies Karl Stenforsin vaimon Sofia Katarina Ahlmanin luona Hattulassa.¹⁶⁹

167 KA SAY Mäskälä, Puujaa, Kartano 1694–1713, 9; Toropainen 2003, 11.

168 KA g:108, Helsingin kämnerinoikeuden pöytäkirja 18.3.1699, 59–61; KA g:24, Helsingin raastuvanoikeuden tuomiokirjat 21.4.1699, 160 ja 11.10.1699, 240.

169 KA TKO 12.9.1683, 270–272; Blomstedt 1958, 325; Lindeqvist 1926, 143; Toropainen 2003, 10, 15.

Johtopäätökset

Hovioikeudessa 1600-luvulla toimineet advokaatit olivat osa suurempaa oikeudenkäytön muutosta, jolla pyrittiin pääsemään eroon 1500-luvun käytänteistä, jotka sallivat oikeudellisesti ammattitaidottomien miesten toimimisen tuomarinsijaisina. Vuosisadan kuluessa sekä maallisten valtion etua valvovien instanssien että kirkollisen kurin myötä siirryttiin yhä enemmän koulutuksen saaneiden ammattimaisten virkamiesten aikakauteen. Asianajajien kouluttaminen ja sijoittaminen myöhemmin virkoihin toteutti mainittua vaatimusta. Vuosisatana 1600-luku oli vielä kehityksen aikakautta ja työn valmiista hedelmistä saatiin nauttia vasta seuraavalla vuosisadalla.

Ammattimainen asianajo syntyi Ruotsin valtakunnassa 1600-luvulla useiden toimenpiteiden seurauksena ja se nimenomaan koettiin tärkeäksi osaksi oikeudenkäyttöä annetuissa säännöissä, toisin kuin aiemmin. Vähäinen toisen edustaminen oikeudessa oli perustunut sukulaisuudelle tai ystäväyydelle, ja sellaisena se tuli jatkumaan myös koko vuosisadan ammattiasianajajien rinnalla sekä Turussa että muissa kaupungeissa ja erityisesti maaseudulla. Asianajo Turun eri oikeusasteissa oli vielä 1600-luvun puoliväliin tultaessa pääasiassa yliopistoissa opiskelemattomien maallikoiden hoidossa. Ruotsin suurvallan tarve keskitetylle ja tehokkaalle hallinnolle synnytti 1600-luvun kuluessa tehostetun oikeuslaitoksen palvelukseen uuden ammattimaisen asianajajien joukon. Turun Akatemian perustaminen vuonna 1640 loi tulevaisuuden pohjan oikeustieteessä kouliintuneille asianajajille.

Advokaatit muodostivat sen ammattiasianajajien ryhmän, jonka alemmista oikeusasteista hovioikeuteen vedonneet päämiehet saattoivat palkata. Heidän hovioikeudessa ajamansa asiat olivat pääosin taloudellisia siviiliasioita, eikä heidän nimiään esiinny esimerkiksi henkirikosten käsittelyn yhteydessä. Advokaatit laskettiin myös paikallisyhteisön keskuudessa korkeamman statuksen omaaviin henkilöihin. Hovioikeuden vaatiessa heiltä akateemisia opintoja ja tuomioistuimessa auskultointia advokaattien sosiaalinen asemansa parani ja heidät luettiin säätyläisiin. Advokaatti voitiin nimetä raastuvanoikeuteen apujäseneksi toisin kuin prokuraattori, mikä osoittaa heidän asemaansa oikeusjärjestelmän osana, vaikkakin sen alaportaalla. Heidän tietämykseensä ja osaa-

miseensa luotettiin ja tämä näkyi heidän päämieskunnassaan, joka koostui suurelta osin aatellisista, papistosta ja Turun varakkaista kauppiaista. Keskeistä heidän asiakaskuntansa muotoutumiselle oli myös se, että heidän edustamansa henkilöt asuivat kauempana Turusta.

Varsin monet tämän luvun advokaateista jäivät virkaortaan tälle asteelle. Toisille advokaattina toimiminen oli välivaihe virkauralla etenemisessä. Riippui taustasta, millaisia tehtäviä hän sai tulevaisuudessa. Myös heidän kohdallaan toteutui yhteiskuntahierarkian tiukka ote, sillä koulutetuista ja merkittävistä perheistä oli helpompi ponnistaa korkeampiin virkoihin mesenaattien ja patronusten avulla, kuten myös Marianne Vasara-Aaltosen artikkeli tässä kirjassa osoittaa. Alemmiltä säätyportailta advokaatiksi edenneet miehet, kuten laajasti kuvaamani Johan Ahlmanin esimerkki osoittaa, saivat virkoja, jotka saattoivat vaatia sivutoimista asianajoa talouden parantamiseksi.

Itse kaupungissa totuttiin nopeasti viemään tuomiot hovioikeuteen ja tällöin oli luonnollista valita tehtävään joku kaupungin asianajajista. Tässä tutkimuksessa käytetty suhteellisen suppea lähdeaineisto ei anna kokonaiskuvaa siitä, käyttivätkö samat päämiehet ja -naiset saman asianajajan palveluja säännöllisesti. Joka tapauksessa näin tapahtui toistuvasti ainakin Turun porvariston osalta. Jatkotutkimus antanee advokaattien ja asianajajien asemaan paikallis-yhteisössään tarkemman ja laajemman vastauksen.

Lähteet ja kirjallisuus

Arkistolähteet

Kansallisarkisto Helsinki

Kihlakunnanoikeuksien renovoidut tuomiokirjat
Raaseporin ja Hattulan tuomiokunta
Janakkalan käräjät KO a:3–a:7 (1672–1689)

Sääksmäen tuomiokunta
Sääksmäen käräjät Ca:2 (1696)

Raastuvanoikeuksien renovoidut tuomiokirjat
Helsingin kämnerinoikeuden pöytäkirjat g:108 (1699)
Helsingin raastuvanoikeuden tuomiokirjat g:24 (1699)
Hämeenlinnan raastuvanoikeuden tuomiokirjat (HRO) t:1 (1666–1694)

Seurakuntien arkistot
Hattulan seurakunnan arkisto (HSA)
III Talousarkisto
III GIa Kirkonkassan tilit (1688–1908).

Sääksmäen seurakunnan arkisto,
III Talousarkisto
III GIa Kirkonkassan tilit (1628–1738)

Suomen asutuksen yleisluettelo (SAY)
Mäskälä, Puujaa, Kartano 1694–1713

Kansallisarkisto Turku

Turun kämnerinoikeuden tuomiokirjat (TKO) z:171–z:207 (1639–1700)
Turun raastuvanoikeuden tuomiokirjat (TRO) z:10–z:67 (1640–1700)

Painetut lähteet

Consistorii Academici Aboensis äldre protocoller, 3. 1664–1671. SHS, Helsinki 1898.

Utdrag ur Åbo domkyrkas räkenskaper 1634–1700. Toim. R. Hausen. Bidrag till Åbo stads historia 1:11–12. Åbo stads historiska museum, Helsinki 1901.

Utdrag ur Åbo domkyrkas räkenskaper 1701–1735. Toim. Alb. Hästesko. Åbo stads historiska museum, Helsinki 1907.

Sanomalehdet:

Helsingfors Tidningar, No 98, 14.12.1853.
Land och Stad, No 3, 18.12.1889.

Kirjallisuus

- Blomstedt, Yrjö: Kuninkaallisen Majesteetin Oikeus Suomessa. *Turun hovioikeus 1623 31/10 1973 Åbo hovrätt*. Toim. Yrjö Blomstedt. Turun hovioikeus, WSOY, Porvoo – Helsinki 1973, 31–168.
- Blomstedt, Yrjö: Turun hovioikeuden toimitilat. *Turun hovioikeus 1623 31/10 1973 Åbo hovrätt*. Toim. Yrjö Blomstedt. Turun hovioikeus, WSOY, Porvoo – Helsinki 1973, 186–222.
- Blomstedt, Yrjö: *Laamannin- ja kihlakunnantuomarinvirkojen läänittäminen ja hoito Suomessa 1500- ja 1600-luvuilla (1523–1680). Oikeushistoriallinen tutkimus*. SHS, Helsinki 1958.
- Bonsdorff, Carl von: *Åbo stads historia under sjuttonde seklet, 1*. J. Simelii Arfvingars Boktryckeri Aktiebolag, Helsinki 1894.
- Gardberg, John: *Kimito friherreskap, en studie över feodalläns- och godsförvaltning*. [Ei kustantajaa,] Helsinki 1935.
- Impola, Petteri: The Agency and Practical Learning of a Lay Advocate in Seventeenth-Century Helsinki. The Case of Gabriel Abrahamsson. *Legal Literacy in Premodern European Societies*. Toim. Mia Korpiola. Palgrave, Lontoo 2019, 89–118.
- Jokipii, Mauno: *Suomen kreivi- ja vapaaherrakunnat, 2*. SHS, Helsinki 1956.
- Karonen, Petri: ”Raastuvassa tavataan”. *Suomen kaupunkien hallinto- ja oikeuslaitoksen toimintaa ja virkamiehiä suurvalta-aikana*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 1995.
- Keskitalo, Oiva: *Hausjärven historia*. Hausjärven kunta & Hausjärven seurakunta, Hausjärvi 1964.
- Korpiola, Mia: Introduction. *Legal Literacy in Premodern European Societies*. Toim. Mia Korpiola. Palgrave, Lontoo 2019, 1–16. (Korpiola 2019a).
- Korpiola, Mia: Legal Literates in Eighteenth-Century Swedish Towns. Evidence of Book Ownership in Estate Inventories (Helsinki, Oulu, Porvoo, and Kokkola). *Legal Literacy in Premodern European Societies*. Toim. Mia Korpiola. Palgrave, Lontoo 2019, 147–189. (Korpiola 2019b)
- Korpiola, Mia: A Safe Haven in the Shadow of War? The Founding and the Raison d'être of the New Court, Based on its Early Activity. *The Svea Court of Appeal in the Early Modern Period. Historical Reinterpretations and New Perspectives*. Toim. Mia Korpiola. Institutet för rättshistorisk forskning, Tukholma 2014, 55–108.
- Kotivuori, Yrjö: *Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852*. Verkkojulkaisu 2005. <https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi> [kaikki haettu 9.2.2023].
- Aejmelaesus, Gustaf (Kotivuori 2005a)
- Alanus, Claes (Kotivuori 2005b)

Artolin, Samuel (Kotivuori 2005c)
 Bachster, Tomas (Kotivuori 2005d)
 Bladh, Petter (Kotivuori 2005e)
 Bosin, Erik (Kotivuori 2005f)
 Brochius, Karl (Kotivuori 2005g)
 Bruhn, Esaías (Kotivuori 2005h)
 Carlingius, myöh. Carling, Isak (Kotivuori 2005i)
 Carlstadius, Olof (Kotivuori 2005j)
 Duncanus, Nils (Kotivuori 2005k)
 Enander, Gabriel (Kotivuori 2005l)
 Forsenius, Erik (Kotivuori 2005m)
 Gode (Godenhjelm), Johan (Kotivuori 2005n)
 Hamnius, Olof (Kotivuori 2005o)
 Höök, Nils (Kotivuori 2005p)
 Johansson, Henrik (Kotivuori 2005q)
 Juslenius, Henrik (Kotivuori 2005r)
 Krook (Gyllenkrok), Anders (Kotivuori 2005s)
 Liffiman, Johan (Kotivuori 2005t)
 Lillander, Johan (Kotivuori 2005u)
 Lind, Anders (Kotivuori 2005v)
 Mallenius, Henrik (Kotivuori 2005w)
 Merthen, Anders (Kotivuori 2005x)
 Phoenix, Johan (Kotivuori 2005y)
 Prytz, Anders (Kotivuori 2005z)
 Rauthelius (Gabrielsson), Johan (Kotivuori 2005å)
 Rosskamp, Johan (Kotivuori 2005ä)
 Samuelsson (Wallenstierna), Olof (Kotivuori 2005ö)
 Thesleff (Stiernstedt), Johan (Kotivuori 2005aa)
 Tillands, Lorentz (Kotivuori 2005bb)
 Wernberg, Daniel (Kotivuori 2005cc)
 Wickenberg, Jonas (Kotivuori 2005dd)
 Wickelgren, Gjurdo (Kotivuori 2005ee)
 Willstadius, Lars (Kotivuori 2005ff)

Lagus, Wilhelm Gabriel: *Åbo hofrätts historia intill den 12. Nov. 1823, då hofrätten firade sin andra secular-fest, 1. Biographiska anteckningar*. J. C. Frenckell & son, Helsinki 1834.

Laine, Ahti: *Hämeenlinnan ensimmäinen rippikirja vuosilta 1678–1690*. Hämeenlinnan Sukututkimusseura, Hämeenlinna 2000.

Letto-Vanamo, Pia: *Suomalaisen asianajalaitoksen synty ja varhaiskehitys. Oikeushistoriallinen tutkimus*. Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki 1989.

Lindeqvist, K. O.: *Hämeenlinnan kaupungin historia, 2. Kaupungin historia Ruotsin vallan aikana*. Hämeenlinnan kaupunki, Hämeenlinna 1926.

Oja, Aulis: Turun hovioikeuden vuotta 1827 vanhempi arkisto. *Turun hovioikeus 1623 31/10 1973*. Toim. Yrjö Blomstedt. WSOY, Porvoo & Helsinki 1973, 169–185.

Petrén, Sture: Våra första advokater. *Svensk juristtidning*, 32 (1947), 1–25.

Ranta, Raimo: *Turun kaupungin historia 1600–1721, 1*. Turun kaupunki, Turku 1975.

Toropainen, Veli Pekka: Hämeenlinnan pormestari Johan Persson Aalmanin perhe. *Genos*, 74:1 (2003), 8–16.

Vasara-Aaltonen, Marianne: From Well-travelled “Jacks-of-all-trades” to Domestic Lawyers. The Educational and Career Backgrounds of Svea Court of Appeal Judges 1614–1809. *The Svea Court of Appeal in the Early Modern Period. Historical Reinterpretations and New Perspectives*. Toim. Mia Korpiola. Institutet för rättshistorisk forskning, Tukholma 2014, 301–354.

Vasara-Aaltonen, Marianne: Legal Learning of Various Kinds. Swedish Court of Appeal Judges in the Seventeenth Century. *Legal Literacy in Premodern European Societies*. Toim. Mia Korpiola. Palgrave, Lontoo 2019, 59–87.

Kaavio 1:

Asianajajan nimi	Prokuraattori	Advokaatti	Isän asema	Virkaura	Kuoli
Aemelaus, Gustaf		1659-1660	kamariviskaali	Lainlukija	1664
Ahlman, Johan	1669-1671	1671-1678	lainlukija	Hämeenlinnan pormestari, lopulta lainlukija	1701
Alanus, Claes		1701	kirkkoherra	Kuoli asianajajana, vt. tuomari 1703	1705
Artolin, Samuel	1692 ja 1722		porvari	Katselmuskirjuri	1724
Baxter, Thomas		1688-1689	kauppias	Kuoli asianajajana	1690
Blad, Petter		1683-1691	Ruotsista	Kuoli asianajajana, ausk. 1675, lainlukija	1691
Bosin, Erik			ratsumestari	Mantaalikomissaari 1677, laamanni	1715
Bothvidi, Olaus	1658-1671		Ruotsista	Kuoli asianajajana, ausk.	1671
Brochius, Karl		1684	kaupunginsihteeri	Asiakirjakirjuri 1686, ausk. 1684, kktuomari	1699
Bruhn, Esaias		1685	Ruotsista	Kuoli asianajajana	1690
Calliander, Sven	1654-	1670-	kirkkoherra, Ruotsi	Kuoli asianajajana	1674
Carling, Isak		1671	raatimies	Lainlukija 1672, ausk. 1670	1672
Carlstadius, Olaus	1650-1669		Ruotsista	Kuoli asianajajana	1669
Duncan, Nicolaus	1660		kirkkoherra, Viro	Lääninsihteeri 1661, Tarton ho. asessori	1701
Eekman, Anders	1690-1697	1691-1695		Kämmerinnotaari 1697	eli 1709
Enander, Gabriel		1691	kirkkoherra, Ruotsi	Kuoli asianajajana	1703
Forsenius, Erik		1693-1696	kirkkoherra	Kihlakunnantuomari 1698, ausk. 1690	1709
Godhe, Johan		1680	inspehtori	Asiakirjakirjuri 1680, Turun ho. asessori	1714
Graan, Johan	1693-1694	1694	porvari	Turun raatimies 1707, kuoli raatimiehenä	1722

Asianajajan nimi	Prokuraattori	Advokaatti	Isän asema	Virkaura	Kuoli
Graan, Johan	1693-1694	1694	porvari	Turun raatimies 1707, kuoli raatimiehenä	1722
Gyllenkrook, Anders		1683	asessori	Ho. varaviskaali 1684, ausk. 1683, ho. asessori	1710
Hamnius, Olaus		1670-1672	kirkkoherra	Lainlukija 1672, ausk. 1670, kktuomari	1689
Höök, Nicolaus		1691-1692	puuseppä, Ruotsi	Kuoli asianajajana	1693
Johansson, Henrik		1685-1693		Turun raatimies 1693, kktuomari 1693	1705
Juslenius, Henrik		1686-1693	kirkkoherra	Pormestari 1693, ausk. 1686, kktuomari	eli 1701
Lifman, Johan		1692-1702	pormestari	Kuoli asianajajana, ausk. 1690	1702
Lillander, Johan	1686-1693	1693-1697	Ruotsista	Kuoli asianajajana, ausk. 1693	1697
Lindh, Anders		1691-1697	hopmanni	Turun raatimies 1697, pormestari 1711	1730
Lång, Petter		1696-1701	Ruotsista	Tuomari 1701, Naantalin pormestari 1711	1729
Mallenius, Henrik		1673-1677	Porvoon Munkby	Lääninsihteeri 1677	1684
Merthen, Anders	1700	1700	kauppias	Kuoli asianajajana, ausk. 1700	1707
Nilsson, Samuel	1667-1671	1671		Kuoli asianajajana	1672
Pahlman, Jakob		1683-1687		Kuoli asianajajana	1688
Phoenix, Johan		1697-1699	kirkkoherra, Ruotsi	Turun pormestari 1707	1710
Prytz, Anders		1681-1688	kirkkoherra	Sotatuomari 1688, Turun pormestari 1703	1710
Rauthelius, Johan		1680-1684	kaupunginviskaali	Kihlakunnantuomari 1684, asessori	1714
Rosskamp, Johan		1664	raatimies	Lääninsihteeri 1672, ausk. 1664, asessori	1702
Samuelsson (Wallenstierna), Olof		1691-1694	asessori	Svean ho. sihteeri 1694, ausk. 1691, ho. neuvos	1740
Thesleff, Johan		1670-1674	asessori	Asiakirjakirjuri 1672, ausk. 1670, maaherra	1722
Tillandz, Lorentz	1695-1698		raatimies, Ruotsi	Ei tietoa	eli 1698
Wernberg, Daniel	1669	1673-1675	kirkkoherra	Turun raatimies 1685	1698
Wickelgren, Giurdo		1674	Ruotsista	Kktuomari 1680, ausk. 1673, asessori	1693
Wickenberg, Jonas		1685-1687	kamreeri, Ruotsi	Turun ho. notaari 1689, ausk. 1684	1690
Wigelius, Laurentius		1664-1675	Ruotsista	Turun ho. kanneviskaali 1664	1692
Wilstadius, Jakob	1653-1657	1641		Vaasan pormestari 1657, ausk. 1641	1668
Wilstadius, Lars	1672	1672-1681	Ruotsista	kämnerinnotaari 1681, Turun pormestari 1690	1703